

ARCHEOLOGIENOTA 2020G249
Boortmeerbeek - Kerkweg

DEEL I - VERSLAG VAN RESULTATEN

ATELIER ILSE ROOVERS
ARCHEOLOGISCHE STUDIES
RAPPORT 8

Atelier Ilse Roovers

Bergstraat 39

2861 Onze-Lieve-Vrouw-Waver

0495 / 88 72 88

© Atelier Ilse Roovers, Archeologische studies, 2020, 8.

Illustratie voorblad: detail uit de kaart van Sgrooten Christian uit 1573, *Nobilissimus Brabantiae ducatus, qui Mosa et Schaldi fluminibus orbiculariter fere circumscribitur et includitur*, een kaart van de Nederlanden.

Wettelijk depot: D/2020/14.897/08

Op de teksten, foto's en tekeningen geldt een auteursrecht. Gelieve mij de wens om gebruik te maken van de teksten of illustraties schriftelijk over te maken. Deze uitgave mag niet zonder bronvermelding worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar gemaakt. Gegevens worden niet gedeeld met derden zonder uitdrukkelijke toestemming van de opdrachtgevers of initiatiefnemers.

Atelier Ilse Roovers aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

ARCHEOLOGIENOTA 2020G249

Verkaveling Boortmeerbeek - Kerkweg

DEEL I - VERSLAG VAN RESULTATEN

Ilse Roovers en Peter Cosyns

Onze-Lieve-Vrouw-Waver
2020

Inhoudstafel

DEEL I : VERSLAG VAN RESULTATEN

1	INLEIDING	5
1.1	Administratieve fiche	5
1.2	Introductie	6
1.3	Methodiek en indeling.....	9
2	BESCHRIJVING VAN DE GEPLANEDE WERKZAAMHEDEN.....	11
2.1	Huidige toestand.....	11
2.2	Nieuwe toestand.....	12
3	BUREAUSTUDIE.....	15
3.1	Landschappelijke context	15
3.2	Archeologische context	22
3.3	Historische context	27
3.3.1	Toponymie en historische bronnen	27
3.3.2	Cartografische bronnen	27
3.3.3	Topografische kaarten NGI en luchtfotografie.....	31
3.4	Booronderzoek	36
4	SYNTHESE.....	40
4.1	Conclusies uit de bureaustudie en waardebeoordeling	40
4.2	Impact.....	41
4.3	Kans op kennisvermeerdering	42
4.4	Advies	42
5	SAMENVATTING.....	44
	Bibliografische referenties.....	45
	Lijst van figuren.....	46
	Lijst van foto's en tabellen	47

1 INLEIDING

1.1 Administratieve fiche

Initiatiefnemer	Bouwbedrijf E.T.A.	
Project	Archeologienota Boortmeerbeek-Kerkweg	
Projectcode	2020G249	
Geplande ingreep	Stedenbouwkundige handeling - bouw van twee meergezinswoningen met parkeerkelders.	
Wetgeving	De wetgeving met betrekking tot de archeologie: het onroerend erfgoed decreet van 12 juli 2013 en het onroerend erfgoed besluit van 16 mei 2014, die voor archeologie in werking traden op 1 juni 2016, gewijzigd op 18 juli 2017 en met terugwerkende kracht toepasbaar vanaf 1 juni 2017.	
Gemeente	Boortmeerbeek	
Provincie	Vlaams-Brabant	
Arrondissement	Leuven	
Kadastrale gegevens	1 ^{ste} afdeling, sectie E, perceel 300A, 259D, 262S, 263K,263N,263M, 266F	
Bounding Box	X	Y
	164043.35	185797.78
	164011.76	175819.36
	164043.35	185778.27
	164090.89	185798.94
	164113.88	185800.10
	164101.70	185741.87
	164096.59	185737.90
	194027.14	185748.05
Autorisatie	Ilse Roovers, OE/ERK/Archeoloog/2019/00032	
Auteurs	Ilse Roovers en dr. Peter Cosyns, OE/ERK/Archeoloog/2019/00009	
Onderzoekstermijn	Juli 2020	
Trefwoorden	Archeologienota, bureaustudie, Zandleem- en Leemstreek.	

1.2 Introductie

De initiatiefnemer vraagt een omgevingsvergunning aan voor een stedenbouwkundige handeling, nl. de bouw van twee meergezinswoningen met parkeerkelders.

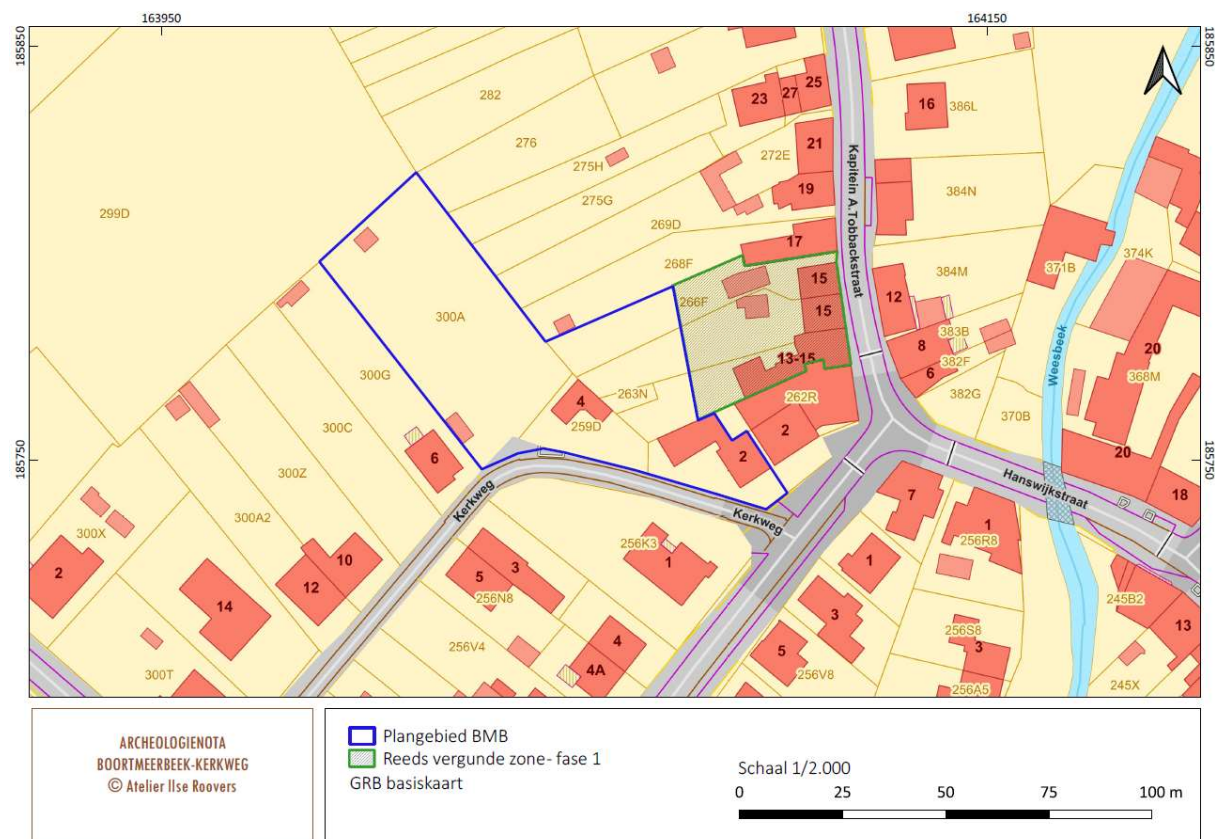
Het projectgebied is gelegen aan de Kap. A. Tobbackstraat 11-14 en Kerkweg 4 in Boortmeerbeek (Figuur 1 en Figuur 2). Het project omvat de percelen Boortmeerbeek, 1ste afdeling, sectie E, perceel nummers 300A, 259D, 262S, 263K, 263N, 263M, 266F met een oppervlakte van ca. 4.900m². De percelen zijn volgens het Gewestplan gelegen in woongebied (Figuur 3 en Figuur 4).

Het project omvat drie fasen waarvan de eerste fase reeds vergund is. De eerste fase betreft de bouw van een kelder op een deel van de percelen 266F, 262M en 263K. De werken zijn momenteel in uitvoering. Voor de uitvoering van de tweede en derde fase van deze stedenbouwkundige handeling met ingreep in de bodem dient de initiatiefnemer een omgevingsvergunning aan te vragen. In navolging van artikel 5.4.1 van het Onroerendergoeddecreet van 12.07.2013 wordt hier een archeologienota aan toegevoegd.

Deze archeologienota houdt een archeologisch vooronderzoek in en bestaat uit twee delen. Het eerste deel is een verslag van de resultaten van het bureauonderzoek waarin het terrein archeologisch gewaardeerd wordt. Op basis van deze resultaten worden in het tweede deel de maatregelen uitgewerkt naar aanleiding van de geplande bodemingrepen.

Figuur 1: Situering van het terrein op de topografische kaart, aangemaakt op schaal 1/25.000 (bron: geopunt.be)

Figuur 2: Het plangebied op het Grootchalig Referentie Bestand. In het groen is de reeds vergunde zone van fase 1 aangeduid, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)

Figuur 3: Situering van het plangebied op het terrein, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)

Figuur 4: Situering van het terrein op de meest recente luchtfoto, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)

1.3 Methodiek en indeling

METHODIEK

Het doel van deze bureaustudie is het plangebied Boortmeerbeek - Kerkweg archeologisch te evalueren op basis van de bestaande bronnen en de impact van de geplande werken op eventueel aanwezig archeologisch erfgoed te bepalen. Hiertoe verzamelen we informatie over de mogelijke aan- of afwezigheid van archeologisch en cultuurhistorisch erfgoed binnen het projectgebied. De kenmerken, de relatie tot het omringende landschap, de bewaringstoestand en de waarde van eventueel aanwezig erfgoed worden ingeschat. We bepalen hoe daarmee moet omgegaan worden in het kader van de geplande bodemingrepen. Hiertoe beschrijft de Code van Goede Praktijk¹ de mogelijke onderzoekstrajecten of -faseringen waarbij een onderscheid wordt gemaakt tussen vooronderzoek zonder ingreep in de bodem (bureaustudie, landschappelijk bodemonderzoek, geofysisch onderzoek, veldkartering) en vooronderzoek met ingreep in de bodem (verkennend archeologisch booronderzoek, waarderend archeologisch booronderzoek, proefsleuven en proefputten, proefputten in functie van steentijd artefactensites).

Op de volgende onderzoeksvragen wordt tijdens dit bureauonderzoek een antwoord geformuleerd:

- Welke gegevens bieden de gekende bronnen over archeologie en cultuurhistorie m.b.t. het plangebied?
- Hoe evolueerde het landschap? Is er een evolutie in het grondgebruik ter hoogte van het projectgebied?
- Wat is de impact van de geplande werken op het bodemarchief? Wat zijn de gekende verstoringen?
- Is verder aanvullend vooronderzoek noodzakelijk?

INDELING VAN DEZE STUDIE

In hoofdstuk 2 wordt de impact op de bodem in kaart gebracht. De bestaande toestand en de geplande bebouwing wordt weergegeven. De werken waarvoor een omgevingsvergunning wordt aangevraagd, zijn beschreven aan de hand van de plannen die de opdrachtgever ter beschikking stelt.

Daarna volgt de studie van de landschappelijke context in hoofdstuk 3.1. De topografie, hydrografie, geologie, bodem, bodembedekking, -gebruik en -erosie wordt bestudeerd m.b.t. het plangebied. De kaarten zijn online geraadpleegd op www.geopunt.be en op www.dov.vlaanderen.be.

In hoofdstuk 3.2 bekijken we of er archeologische informatie beschikbaar is voor het plangebied en de nabije omgeving. Hiervoor is de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed geraadpleegd. Deze data zijn in eerste instantie indicatief. We merken op dat deze data niet volledig zijn en geen garantie bieden op de aan- of afwezigheid van archeologische sites in het plangebied. Ook is de inventaris onroerend erfgoed nagekeken. De informatie is online beschikbaar op www.inventaris.onroenderfgoed.be.

Om inzicht te krijgen in de historische ontwikkeling van het plangebied vanaf de 18de eeuw worden in hoofdstuk 3.3 historische en topografische kaarten bestudeerd. Voor het plangebied zijn de volgende kaarten online beschikbaar op www.cartesius.be: de Fricx kaart (1712), de Villaret kaart (1745-1758), de Ferraris kaart (1771-1778), de Atlas der Buurtwegen (1841), de Popp kaart (1842-1879) en de kaart Vandermaelen (1846-1854). Voor dit plangebied raadpleegden we ook 16de eeuwse historische kaarten, topografische kaarten van het NGI en de luchtfoto's van het NGI op www.cartesius.be en op www.kbr.be om informatie te verzamelen over het landgebruik vanaf het einde van de 19de eeuw tot nu.

---

¹ Code van Goede Praktijk, versie 4.0, 28.

Er zijn controleboringen uitgevoerd op het terrein om de bodemkundige situatie in te schatten. De resultaten worden uitgewerkt onder punt 3.4.

Tenslotte worden in hoofdstuk 4 alle gegevens gebundeld om tot een archeologische waardering te komen. Hierbij wordt de kans op de aanwezigheid van archeologisch erfgoed, de kans op kennisvermeerdering en de bewaringstoestand van eventueel aanwezig archeologische erfgoed ingeschat. Op basis van deze waardebeoordeling en de impact van de geplande werken op de bodem wordt onderzocht of er maatregelen moeten opgesteld worden inzake de verdere archeologische opvolging voor dit plangebied.

KAARTEN

De kaarten zijn opgemaakt in QGIS 3.8. De datasets zijn afkomstig van de geoloketten van Federale en Vlaamse overheden. De schalen waarop de kaarten zijn aangemaakt, worden aangepast in functie van de context waarin het plangebied wordt getoond.

OVERZICHT VAN DE ARCHEOLOGISCHE EN HISTORISCHE PERIODEN

Volgens de huidige spelling worden historische perioden en woorden waarmee we de tijd indelen geschreven met een kleine letter. De regel geldt voor courante teksten. In gespecialiseerde publicaties kan ervan worden afgeweken. Wij verkiezen om deze woorden met een hoofdletter te schrijven.

Periode	Tijd in jaren
Nieuwste tijd	19 ^{de} eeuw - heden
Nieuwe tijd	16 ^{de} eeuw – 18 ^{de} eeuw na Chr.
Middeleeuwen	5 ^{de} eeuw – 15 ^{de} eeuw na Chr.
Late Middeleeuwen	13 ^{de} eeuw – 15 ^{de} eeuw na Chr.
Volle Middeleeuwen	10 ^{de} eeuw - 12 ^{de} eeuw na Chr.
Vroege Middeleeuwen C / Karolingische periode	8 ^{ste} eeuw – 9 ^{de} eeuw na Chr.
Vroege Middeleeuwen B / Merovingische periode	6 ^{de} eeuw – 8 ^{ste} eeuw na Chr.
Vroege Middeleeuwen A / Frankische periode	5 ^{de} eeuw na Chr.
Romeinse tijd	57 voor Chr. - 402 na Chr.
IJzertijd	800 - 57 voor Chr.
Late IJzertijd	250 - 57 voor Chr.
Midden IJzertijd	475/450 - 250 voor Chr.
Vroege IJzertijd	800 - 475/450 voor Chr.
Bronstijd	2100/2000 - 800 voor Chr.
Neolithicum (jonge steentijd)	5300 - 2000 voor Chr.
Finaal Neolithicum	3000 - 2000 voor Chr.
Laat Neolithicum	3500 - 3000 voor Chr.
Midden Neolithicum	4500 - 3500 voor Chr.
Vroeg Neolithicum	5300 - 4800 voor Chr.
Mesolithicum (midden steentijd)	ca. 9500 - 4000 voor Chr.
Paleolithicum (oude steentijd)	tot 10 000 voor Chr.

Tabel 1: Overzicht van de archeologische en historische perioden (bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen)

2 BESCHRIJVING VAN DE GEPLANDE WERKZAAMHEDEN

2.1 Huidige toestand

Het terrein heeft een oppervlakte van ca. 4.900m².

De stal op perceel 300A zal worden afgebroken. De stal is niet gefundeerd.

Op een deel van de **percelen 266F, 263M en 263K** zijn vergunde werken in uitvoering die behoren tot de eerste fase van de huidige bouwaanvraag (Foto 1). Deze zone heeft een oppervlakte van ca. 1.105,4m² en was voorheen bebouwd. De bebouwing is recent afgebroken. Het onbebouwde deel van deze percelen betreft de tuinen van de voormalige huizen en heeft een oppervlakte van ca. 770m² (Figuur 5a).

Het **perceel 226S/Kerkweg 2** is grotendeels bebouwd. Hier bevindt zich een woonhuis met garage. Het woonhuis is gedeeltelijk onderkelderd. De diepte van de kelder is niet gekend. De garage heeft geen kelder. De diepte van de fundering van de garage is niet gekend. Het perceel is verhard. Of deze verharding gefundeerd is, is niet gekend.

Het **perceel 259D/Kerkweg 4** is bebouwd. Hier bevindt zich een woonhuis. Dit huis heeft geen kelder. De diepte van de fundering van het woonhuis noch de diepte van de bestaande verharding is gekend.

Het **perceel 263N** is thans onbebouwd (Foto 2). Het gebouw dat hier in 1969 nog stond, is afgebroken. Of het gebouw een kelder had, is niet geweten.

Het **perceel 300A** is een weiland en is in gebruik als dierenweide (Foto 3). Hier staat een stal van ca. 22m². De stal is niet gefundeerd.

Foto 1: Percelen 266F, 263M en 263K – zicht op de uitvoering van de werken van Fase 1.

Foto 2: Perceel 263N met zicht op achterkant van perceel 259D – Kerkweg 4.

Foto 3: Perceel 300A – zicht op de weide

2.2 Nieuwe toestand

De initiatiefnemer vraagt een omgevingsvergunning aan voor een stedenbouwkundige handeling, namelijk de bouw van twee meergezinswoningen met parkeerkelders. Het bouwproject omvat drie blokken (Figuur 5a):

- (1) Blok A: het oostelijke blok langsheen de Kap.Tobbackstraat,
- (2) Blok B: het zuidelijke blok gelegen langs de Kerkweg en
- (3) Blok C: het westelijke blok eveneens gelegen langs de Kerkweg.

Het bouwproject verloopt in drie fasen. Fase 1 komt overeen met blok 1 van dit bouwproject en is reeds vergund. De vergunning werd verleend op 12/09/2019. Het betreft de bouw van de kelder op de percelen 266F, 262M en 263K. De werken zijn momenteel in uitvoering. De oppervlakte van deze zone bedraagt 1.105,4m²(Figuur 5b).

De zone waar fase 2 en 3 is gepland, heeft een oppervlakte van ca. 3.795m². De bodemingrepen van fase 2 en fase 3 houden de bouw van twee kelders in met een totale oppervlakte van 1.645,85 m² en de aanleg van verharding met een totale oppervlakte van 227,6m². De diepte van de kelder van blok B bedraagt 5,30m. De diepte van de kelder van blok C bedraagt 4,20m.

De bestaande woning Kerkweg 2 op perceel 262S en de verharding ten oosten van de woning blijven behouden. Het bestaande gebouw ten westen van het woonhuis op dit perceel zal worden afgebroken. Het betreft de garage van dit woonhuis. De garage heeft geen kelder. De diepte van de fundering van de garage is niet gekend.

Het woonhuis Kerkweg 4 op perceel 259D en de bestaande verharding rond het huis zal worden afgebroken. Het huis heeft geen kelder. De diepte van de fundering van het woonhuis noch de diepte van de bestaande verharding is gekend.

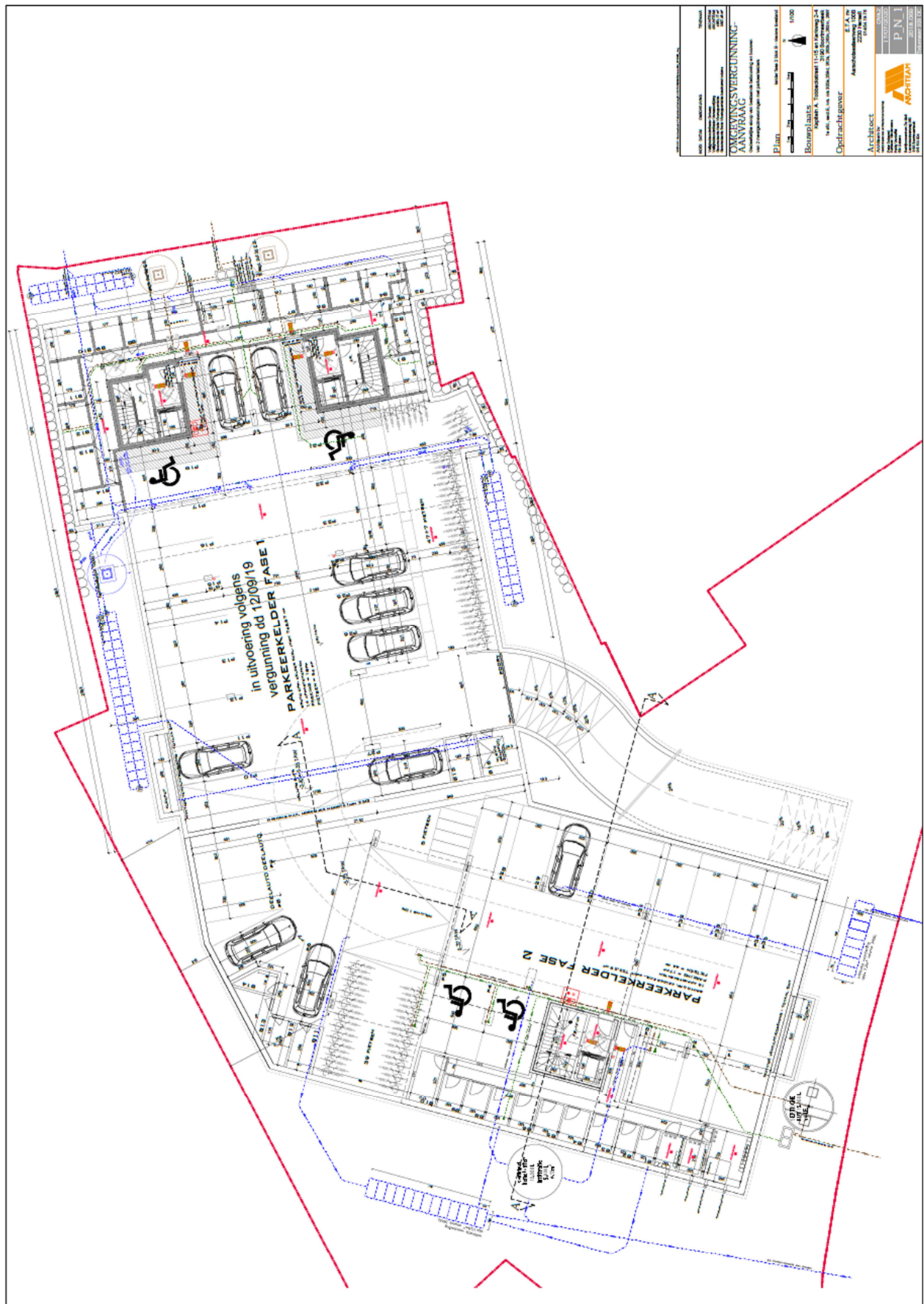
De stal op perceel 300A zal worden afgebroken. De stal is niet gefundeerd.

De geplande werken hebben een verstorende impact op de bodem in het volledige plangebied.

De plannen zijn in de aparte bijlage toegevoegd aan deze nota.

Figuur 5a: Een overzicht van het project. Kaart op schaal 1/200 (bron: Architeam)

Figuur 5b: Het noordelijk blok omvat Fase 1 van het project. Deze werken zijn thans in uitvoering. Kaart op schaal 1/100 (bron: Architeam)

3 BUREAUSTUDIE

De bureaustudie bestaat uit: (1) de beschrijving van de aardkundige kenmerken van het plangebied op basis van de geologische, de bodemkundige en de topografische gegevens, (2) de inventarisatie van de archeologische context waarin de archeologische voorkennis en de gegevens van de Centrale Archeologische Inventaris worden doorgelicht en (3) de studie van de historische context met aandacht voor de cartografie en de luchtfotografie met betrekking tot het plangebied. Tevens voeren we een terreinverkenning uit waarbij we enkele boringen uitvoeren om een beeld te krijgen op de bewaringstoestand van de bodem.

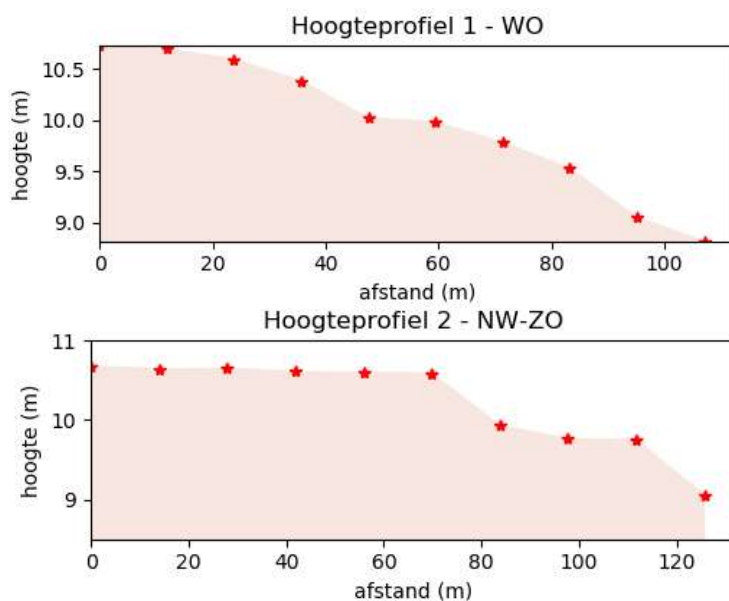
Het archeologisch bureauonderzoek heeft als doel om op basis van deze informatie de archeologische waarde van het plangebied in te schatten en te bepalen hoe daarmee moet omgegaan worden in het kader van de toekomstige bodemingrepen².

3.1 Landschappelijke context

TOPOGRAFISCHE SITUERING / DIGITAAL HOOGTEMODEL

Het projectgebied is centraal gelegen in de gemeente Boortmeerbeek op ca. 230m ten zuidoosten van het dorpsplein ter hoogte van de hoek Kap. A. Tobbackstraat – Audenhovenlaan – Kerkweg. De toegang tot het project is voorzien via de Kerkweg, een zijstraat van de Audenhovenlaan. Het terrein ligt langs de noordzijde van de Kerkweg.

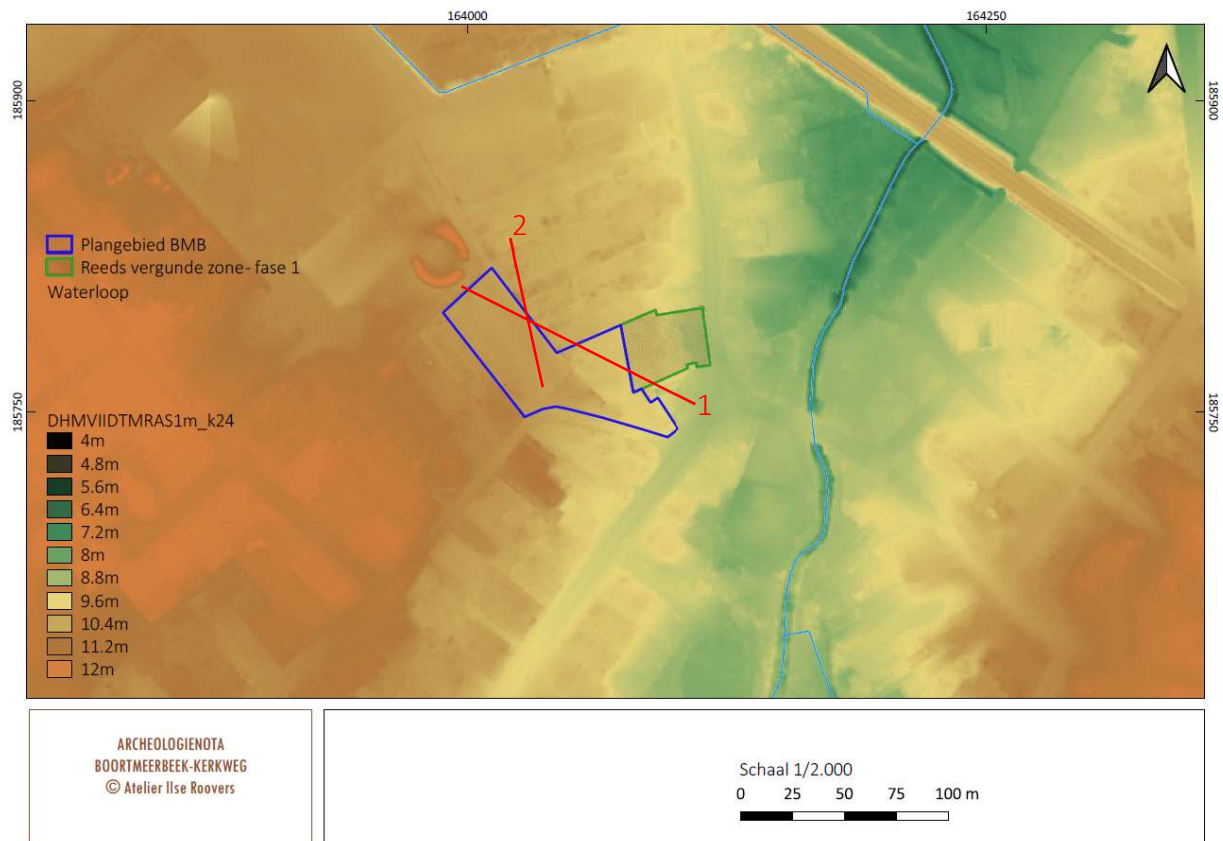
De Molenbeek of Weesbeek stroomt op ca. 65m ten oosten van het plangebied en watert af naar het noorden (Figuur 6). Het terrein kent een hoogteverloop tussen 8.82 en 10.72m + TAW. Het terrein helt af naar het oosten in de richting van de waterloop. Het NW-deel dat een klein plateau vormt op ca. 10,70 m TAW komt overeen met de weide op kadastraal perceel 300A (Figuur 6 – Hoogteprofiel 2 – NW-ZO). Op 1.3km ten zuidoosten van het plangebied, ter hoogte van het *Kruisveld*, stijgt de hoogte naar 12.94m + TAW (Figuur 7). Het laagst gemeten punt 5.82m + TAW situeert zich op 1.4km in noordelijke richting, nabij de Dijle (Figuur 8).

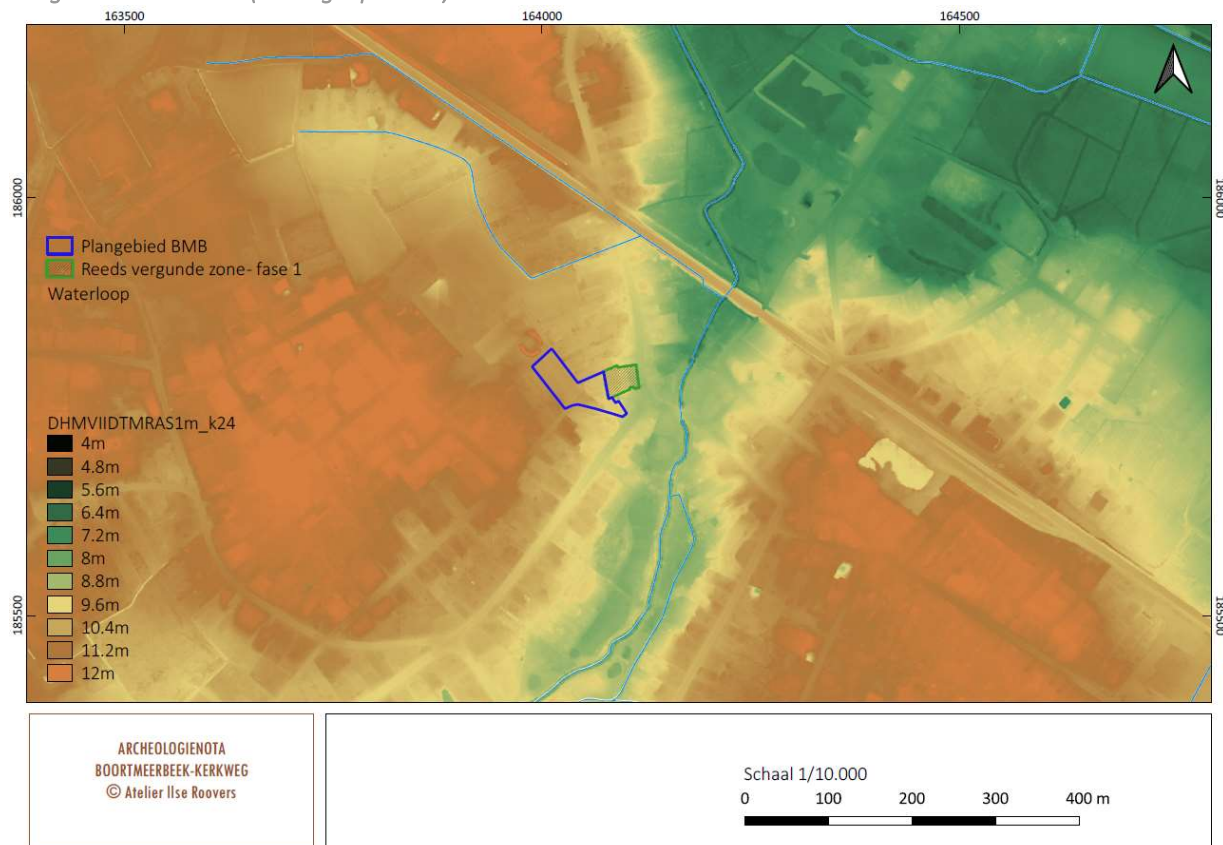
Figuur 6: Boortmeerbeek-Kerkweg: hoogteprofiel 1 met WO doorsnede, hoogteprofiel 2 met NW-ZO doorsnede.

² Code van Goede Praktijk, p. 48-50.

Figuur 7: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel II, aangemaakt op schaal 1/2.000. Hoogteprofielen 1 en 2 zijn aangeduid in het rood (bron: geopunt.be)

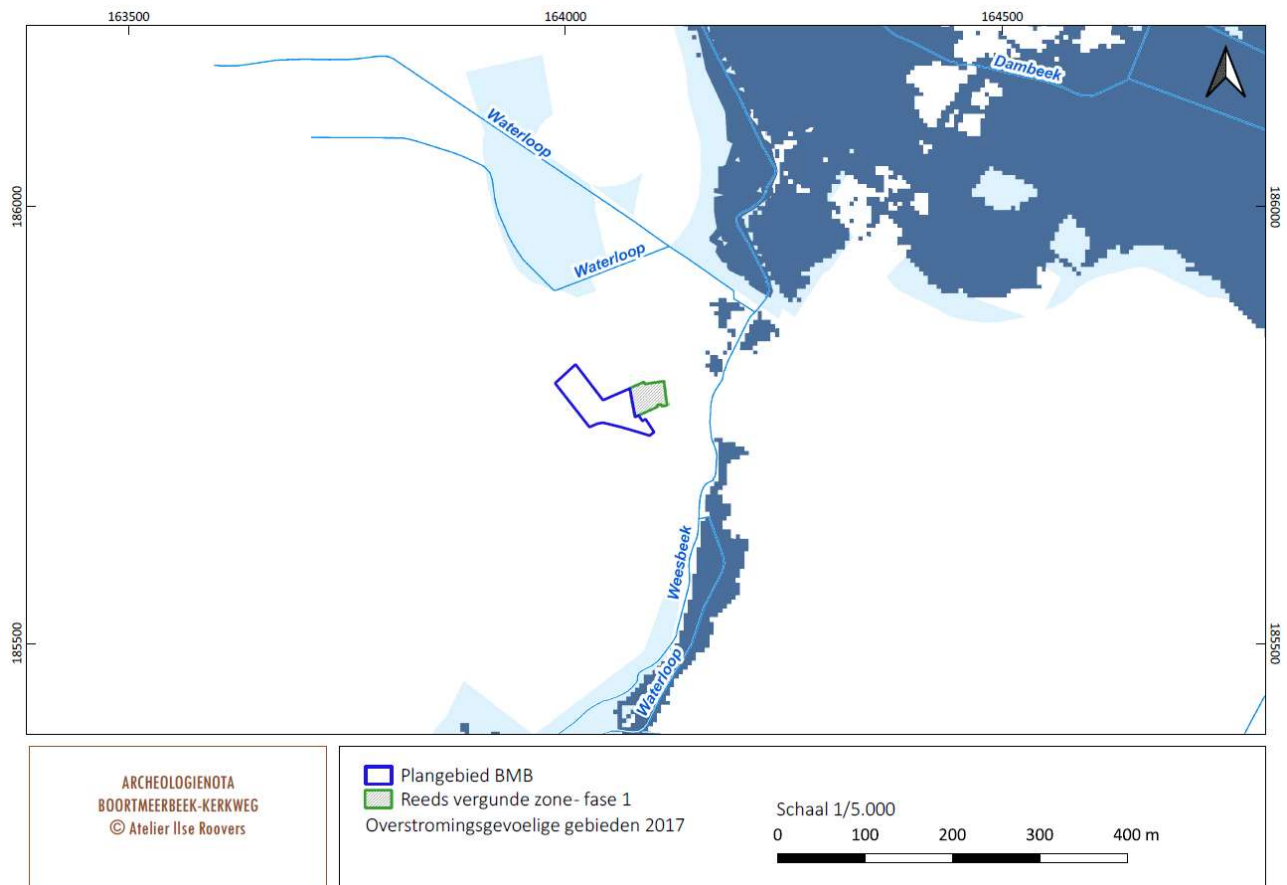
Figuur 8: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel II, aangemaakt op schaal 1/10.000 (bron: geopunt.be)

LANDSCHAPPELIJKE EN HYDROGRAFISCHE SITUERING

Geografisch gezien bevindt het plangebied zich in de Zandleem -en Leemstreek. Het noordelijk deel van Boortmeerbeek bevindt zich in de Dijle-Gete-Demeras. Geomorfologisch ligt Boortmeerbeek nabij de alluviale vlakte van de Dijle. Het projectgebied bevindt zich nabij een hoger gelegen terrein op ca. 1,4 km ten zuiden van de rivier.

Het plangebied ligt in het deelbekken van de 'Leibeek-Weesbeek-Molenbeek' dat behoort tot het Dijlebekken, stroomgebied van de Schelde. Het terrein is niet overstromingsgevoelig, zoals af te lezen op de kaart van overstromingsgevoelige gebieden van 2017 (Figuur 9).

De Molenbeek of Weesbeek stroomt op 60m ten oosten van het projectgebied in noordelijke richting en mondt uit in de Dijle. Ca. 800m ten noordwesten bevinden zich de Dambeek en de Bieststraatbeek die in noordelijke richting afwateren naar de Dijle via de oude Dijle.

Figuur 9: Plangebied op de kaart van overstromingsgevoelige gebieden 2017 met de op de topografische kaart 1/25.000, aangemaakt op schaal 1/5.000. Donkerblauw = effectief overstromingsgevoelig, lichtblauw = mogelijk overstromingsgevoelig (bron: geopunt.be).

TERTIAIRGEOLOGIE

Volgens de Tertiairgeologische kaart³ is het plangebied gelegen in een regio met afzettingen van de *Formatie van Maldegem (Ma)* (Figuur 10). De formatie bestaat uit afwisselende lagen marien zand en klei. De lagen bestaan uit grijsig, glauconiethoudend fijn zand en grijsblauwe, glauconiethoudende zware klei.

Ter hoogte van het plangebied bevinden zich afzettingen die behoren tot het *lid van Ursel (MaUr)* die dateren uit de overgangszone van het Eoceen naar het Oligoceen, ca. 42 tot 37 miljoen jaar geleden. Algemeen bestaat de lithologische opbouw van het *lid van Ursel* uit bleke, min of meer silthoudende fijne zanden met glauconiet en mica's en plaatselijk schelpen⁴.

QUARTAIRGEOLOGIE

Op de Quartairgeologische kaart op schaal 1/200.000 komt in het plangebied het *profieltype 3a* voor waarbij er drie verschillende afzettingen worden onderscheiden (Figuur 11)⁵.

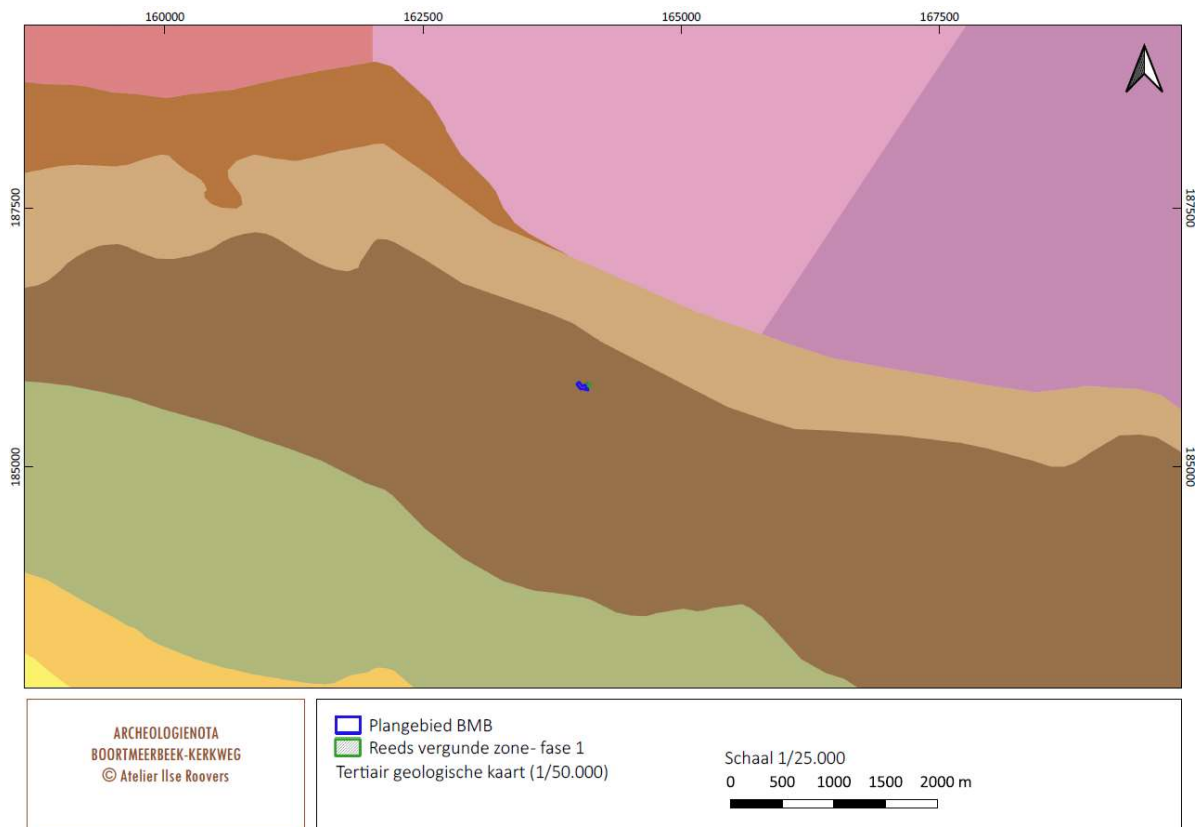
- **FH** : de bovenste laag zijn fluviatiele of rivierafzettingen uit het Holoceen en mogelijk Laat-Weichseliaan.
- **ELPwD** : daaronder bevinden zich eolische- of windafzettingen van zand tot silt uit het Weichseliaan, de laatste ijstijd (116.000 tot 11.700 jaar geleden, dit is de laatste fase van het Pleistoceen) en ook uit het Vroeg-Holoceen, ca. 11.700 tot 10.600 jaar geleden. De afzettingen uit het Weichseliaan zijn dekzanden en/of stuifzanden. De Holocene afzettingen zijn stuifzanden. De vorming ervan wordt toegeschreven aan de grote ontbossingen en het plaggen van de heidegebieden. Door het steken van plaggen verdwijnt namelijk de bodem of de begroeiing met verstuingen van de resterende sedimenten tot gevolg. In deze windafzettingen hebben zich vervolgens podzolen ontwikkeld. Deze eolische afzettingen kunnen voorkomen in combinatie met hellingsafzettingen (**HQ**). Hellingsafzettingen zijn afspoelingssedimenten die onder optimale omstandigheden van plots intense wateraanvoer als gevolg van de ondoordringbaarheid van de grond door verzadiging, uitdroging of vries en dooi ontstaan.
- **FLPw** : Dit zijn fluviatiele afzettingen van het Weichseliaan.

In de nabijgelegen zones van het projectgebied is *profieltype 3* gekarteerd. De bovenste laag **FH** van rivierafzettingen uit het Holoceen en mogelijk Laat-Weichseliaan is hier niet aanwezig.

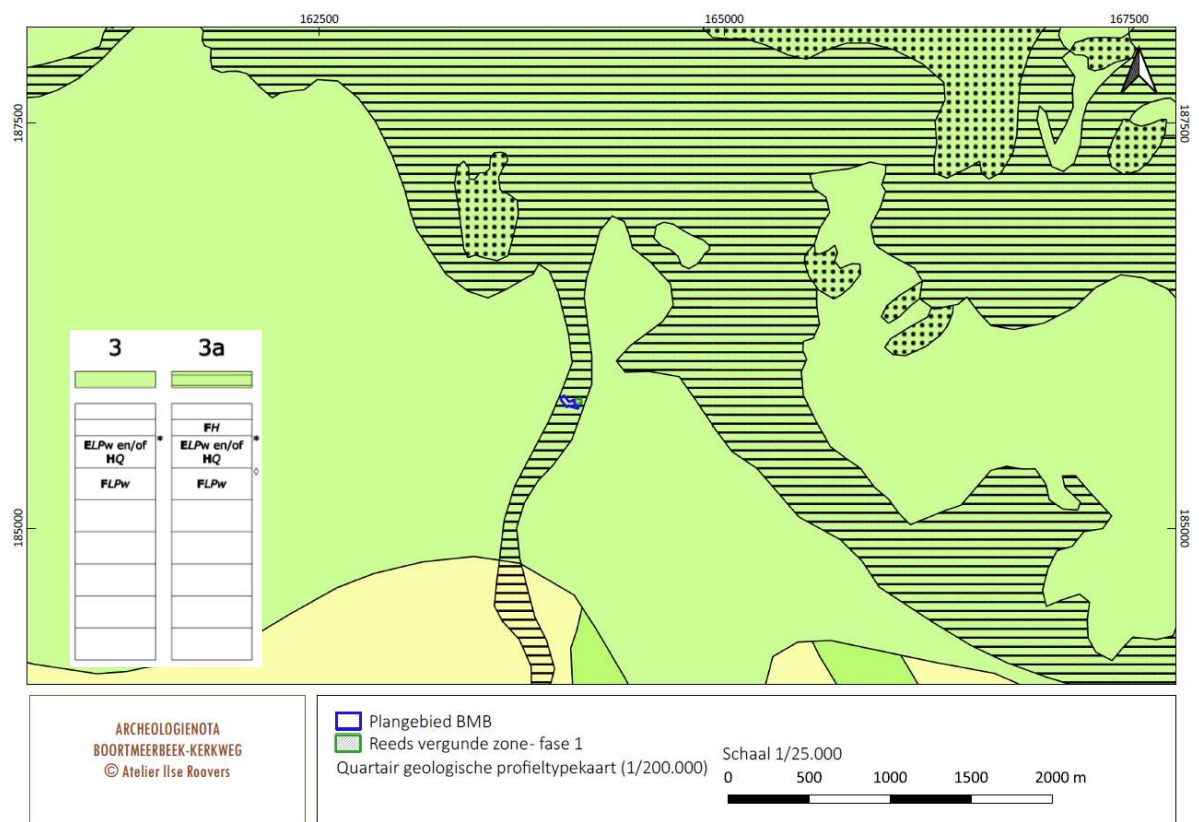
³ www.dov.vlaanderen. Legende bij de Geologische kaart van België, Vlaams Gewest: Aarschot, kaartblad 24.

⁴ SCHILTZ. M., VANDENBERGHE N. & GULLENTOPS 1993, p. 14.

⁵ www.milieuinfo.be: zie legende bij de Quartairgeologische kaart opgemaakt door Bogemans F. in 2006. https://www.milieuinfo.be/dms/d/d/workspace/SpacesStore/bfe684da-3d64-4cb9-9380-664482740c80/quartair_legende.pdf

Figuur 10: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart 1/50.000, aangemaakt op schaal 1/25.000 (bron: dov.vlaanderen.be)

Figuur 11: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000, aangemaakt op schaal 1/25.000 (bron: dov.vlaanderen.be). Zie Profieltype 3a tussen zones met profieltype 3.

BODEMKUNDE

In het plangebied zijn drie bodemtypes gekarteerd (Figuur 12):

OB: bebouwde zone.

Vaak is het bodemprofiel verstoord door de aanwezige of naburige bebouwing. Het komt ook voor dat in de zones die als OB zijn gekarteerd, toch gaaf bewaarde bodems worden aangetroffen.

Pdm: matig natte, lichte zandleemgronden met diep antropogene humus A horizont.

Dit bodemtype behoort tot plaggenbodems en heeft een diepe antropogene humus A-horizont. Deze is meer dan 60cm dik en rust meestal op een verbrokkelde podzol B-horizont waaronder een sterk gegleyifieerde C-horizont voorkomt. De roestverschijnselen beginnen tussen 40 en 60cm. Deze bodem heeft een hoge voorjaarswaterstand. Het overtollige water moet in het voorjaar afgeleid worden door middel van greppels. De zomerwaterstand is optimaal. Pdm is geschikt voor alle teelten. Het oogstrisico is gering. Het is een late, traag opdrogende grond, die op een speciale wijze moet bewerkt worden. Ze zijn geschikt voor intensieve en veeleisende teelten.

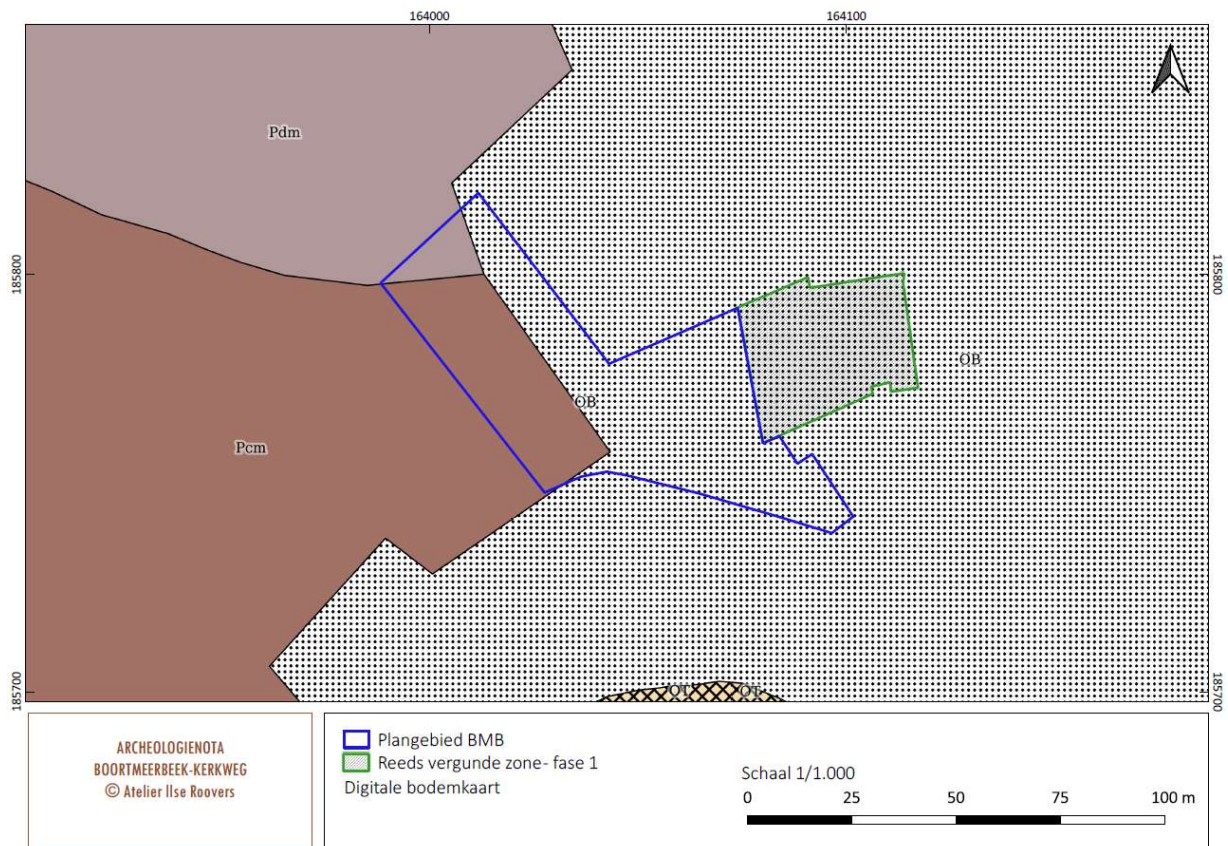
Pcm: matig droge licht zandleemgronden met diepe antropogene humus A horizont.

Deze bodem is een gelijkaardige plaggenbodem als de Pdm maar is droger. De humeuze bovengrond rust meestal op een verbrokkelde Podzol B-horizont of gaat onmiddellijk over op een zandsubstraat. De waterhuishouding is goed in de winter, echter droogtegevoelig in de nazomer.

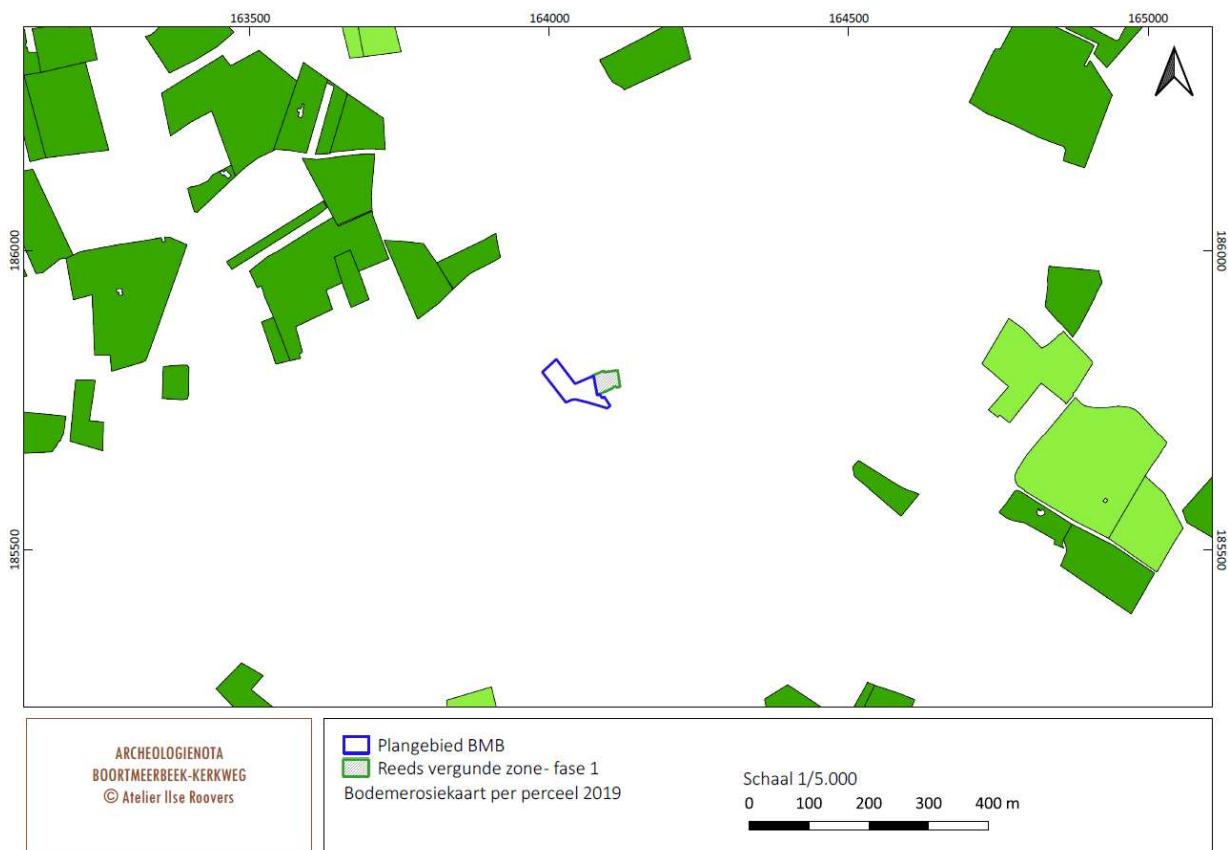
Plaggenbodems komen veelvuldig voor nabij oude woonkernen of hoeven. Vanaf de Middeleeuwen werden de zand- en zandleemgronden verrijkt met een mengsel van mest uit de stal en plaggen uit de heide. Hierdoor verhoogde de akker geleidelijk. De afdekkende pakketten van een plaggenbodem die zo ontstaan, zorgen ervoor dat archeologische bodemsporen goed bewaard blijven aangezien ze door de ophoging buiten het bereik blijven van de ploeg.

De bodemerosie binnen het plangebied is niet gekend (Figuur 13). Nabijgelegen gronden zijn verwaarloosbaar tot zeer laag erosiegevoelig. We kunnen veronderstellen dat hetzelfde geldt voor het plangebied waardoor de kans relatief laag is op het aantreffen van microdepressies. Het bodemgebruiksbestand van de opname 2001 toont weiland en akkerland voor het westelijke deel van het perceel (geel en wit) en bebouwing (rood) voor de oostelijke zone langs de Kap. A. Tobbackstraat. De kaart wordt niet opgenomen in dit rapport vanwege de slechte kwaliteit van het GIS-bestand.

We besluiten dat het terrein op een hoger gelegen terrein ligt op ca. 1,4km ten zuiden van de Dijle. Het plangebied helt af in de richting van de Molenbeek die op 60m van het plangebied in noordelijke richting stroomt. Het terrein is niet overstromingsgevoelig. De aanwezige bodemtypes zijn OB, Pdm en Pcm. OB wijst op een verstoord bodem. Het komt ook voor dat in de zones die als OB zijn gekarteerd, toch gaaf bewaarde bodems worden aangetroffen. Pdm en Pcm zijn plaggenbodems. Het zijn zandleembodems die enkel verschillen in de drainageklasse van matig nat tot matig droog. Plaggenbodems zijn archeologisch interessante bodems. De eventuele bewaring onder de antropogene humuslaag van oudere sites en grondsporen is afhankelijk van de mate waarin de begraven bodem is opgenomen in de akkerlagen.

Figuur 12: Plangebied op de digitale bodemkaart, aangemaakt op schaal 1/1.000 (bron: geopunt.be)

Figuur 13: Plangebied op de potentiële bodemerosiekaart 2019, aangemaakt op schaal 1/5.000. Lichtgroen = zeer laag, groen = verwaarloosbaar erosiegevoelig, grijs = niet van toepassing, wit = geen info (bron: geopunt.be)

3.2 Archeologische context

Het plangebied ligt niet in een vastgestelde of afgebakende archeologische zone of een gebied waar geen archeologisch erfgoed te verwachten valt.

VONDSTREGISTRATIES

De Centraal Archeologische Inventaris (verder: CAI) vermeldt binnen het plangebied de volgende vindplaatsen (Figuur 14).

- **CAI 165410: Boortmeerbeek en Hever**
Ter hoogte van het plangebied is een verdedigingselement aangeduid uit de 18de eeuw. Hierbij wordt vermeld dat een tijdelijk militair kampement van Maarschalk Maurice de Saxe aanwezig was. De linie loopt door Hever, Boortmeerbeek, Wespelaar en Tildonk.
- **CAI 1347: Boortmeerbeek - Kasteel van Oudenhoven/Grootveld⁶**
Het plangebied overlapt gedeeltelijk met een alleenstaande hoeve met walgracht die hier wordt gesitueerd⁷ en het kasteeldomein. Datering: Volle en Late Middeleeuwen.

In een straal van 1.5 tot 2km rond het plangebied zijn verschillende vindplaatsen geregistreerd die we chronologisch bespreken (Figuur 14). Lithisch materiaal wordt aangetroffen wat erop wijst dat de prehistorische jager-verzamelaar dit deel van de Zandleem- en Leemstreek bezocht. De CAI-databank bevat informatie over vondsten die dateren uit het Mesolithicum en Neolithicum.

- **CAI 88: Boortmeerbeek-Hever - Kallebeekweg**
Vondstconcentraties van o.a. pijlpunten tijdens veldprospecties tussen 2005-2007. Datering: Neolithicum.
- **CAI 89: Boortmeerbeek-Hever – Nonnenveld I**
Vondstconcentraties van silex artefacten tijdens veldprospecties tussen 1998 en 2005. Datering: Laat-Mesolithicum en Neolithicum.
- **CAI 1679: Haacht - Hollaken II/Sint-Adriaan**
Losse vondst van een silex afslag en een werktuig. Datering: Steentijd, verder onbepaald.
- **CAI 164985: Boortmeerbeek - Bieststraat I**
Losse vondst van een silex afslag. Datering: Steentijd, verder onbepaald.
- **CAI 20027: Boortmeerbeek-Hever - Nonnenveld II**
Losse vondst van silex afslagen. Datering: Neolithicum.

In de buurt van het projectgebied vermeldt de CAI-databank verschillende vondstregistraties vanaf de Metaaltijden tot de Nieuwste Tijd.

Met betrekking tot de **Metaaltijden**:

- **CAI 88: Boortmeerbeek-Hever - Kallebeekweg**
Vondst van een pijlpunt tijdens veldprospecties tussen 2005-2007. Datering: Bronstijd.
- **CAI 20051: Boortmeerbeek-Hever - Kallebeekstraat**
Toevalsvondst in 1967 van 3 urnen met crematieresten waarvan slechts één in min of meer gave was toestand. Datering Late Bronstijd⁸.
- **CAI 1099: Boortmeerbeek-Hever - Heverheide**
Toevalsvondst van grote asurnen in 1740 en ook recenter in 1967⁹. Vermoedelijk zijn de asurnen afkomstig uit een grafheuvel. Ze worden toegeschreven aan de IJzertijd maar kunnen ook ouder zijn.

⁶ Domein Oudenhoven is opgenomen in de databank OE als bouwkundig en landschappelijk element. ID 134458, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/134458>

⁷ FIERENS M. 1979, p. 48-50

⁸ VERBEECK M. 1982, p. 89-90.

⁹ LENS A. & MEGANCK M. 1987-1988, onpagineerd.

- **CAI 1679: Haacht - Hollaken II/Sint-Adriaan**
Tijdens zandwinningswerken in 1967 werd een 40-tal handgevormde, onversierde wandscherven, randscherven met vingertopindrukken, een wandfragment met reliëfversiering, huttenleem, fragmenten van maalstenen, ijzeren nagels en weefgewichten gerecupereerd. Datering: Late IJzertijd.
- **CAI 162886: ¹⁰ Boortmeerbeek - Berg**
Een kunstmatige ophoging, strategisch gelegen in de nabijheid van de Oude Baan en het uiteinde van een donkengebied. Mogelijk een tumulus³.

Voor de **Romeinse Tijd:**

- **CAI 1679: Haacht - Hollaken II/Sint-Adriaan**
Tijdens zandwinningswerken in 1967 werd bouw materiaal aangetroffen waaronder fragmenten van dakpannen en aardewerk in witbakkende klei. Datering: Romeins, maar niet zeker.

Voor de **Middeleeuwen:**

- **CAI 828: Boortmeerbeek – Hof te Ghoye**
Site met walgracht. Nabij de pastorie: een omwald blok langs de Bruulstraat. Datering: Late Middeleeuwen.
- **CAI 1098: Boortmeerbeek-Hever - Kwade Schranshoeve**
Site met walgracht. Datering: Volle ME
- **CAI 1552: Boortmeerbeek - Oude Molen**
Watermolen aan de Molenbeek of Weesbeek op ca. 800 meter ten zuiden van de molen van Servaes. De oudste vermelding gaat terug tot 1404. Hij behoorde waarschijnlijk toe aan het Audenhoven Kasteel. Deze watermolen is niet aangeduid op de Ferrariskaart.
- **CAI 1673: Haacht - Hollaken I/Sint-Adriaan**
Vondst van een waterput tijdens het uitgraven van een vijver/zandwinning in 1967. Het onderste deel van de waterput was nog intact en bestond uit 2 halve uitgeholde eiken stammen. Diameter van ca. 1,20m¹¹.
- **CAI 1679: Haacht - Hollaken II/Sint-Adriaan**
Tijdens zandwinningswerken in 1967 werd een Andenne wandscherf een randfragment van een kogelpot in reducerend gebakken aardewerk aangetroffen. Datering: Vroege Middeleeuwen.
- **CAI 3000: Boortmeerbeek – Hof te Meerbeek**
Alleenstaande hoeve met walgracht. De oudste vermelding gaat terug tot 1286. Datering: Late Middeleeuwen. Oorspronkelijk was dit een feodaal, omwald hooghof-neerhofcomplex. De kasteelhoeve werd in 1964 afgebroken. De slotgrachten bleven grotendeels bewaard.
- **CAI 10171: Sint-Antonius-Abtkerk**
Oorspronkelijk stond hier een 16de eeuwse kapel. De kerk werd volledig verwoest in WOI. Het kerkhof werd na de oorlog geruimd in 1920 bij de heropbouw van de kerk. Het huidige gebouw is een neogotische constructie uit ca. 1920¹².
- **CAI 164985: Boortmeerbeek - Bieststraat I**
Muntvondsten. Zilveren munten types o.a. Vanhoudt G45 denier Hendrik II & III, Vanhoudt G 50 denier van Aleydis van Bourgondië. Datering: Late Middeleeuwen.

¹⁰ VERBEECK M. 1982, 66.

¹¹ Inzameling van de vondsten gebeurde door de heemkundige kring. Vondsten worden bewaard in het Heemmuseum te Rijmenam.

¹² bouwkundig element ID: 41579, <https://id.erfgoed.net/erfgoedobjecten/41579>

- **CAI 165018: Boortmeerbeek - Grootveldweg**

Vondst van een metalen object, mogelijk een fibula, tijdens metaaldetectie in 2014. Volgens experte Rica Annaert is er gelijkenis met de 5de-eeuwse Angelsaksische *cruciform brooch*. Ook gelijkenissen met fibulatype uit Thuringen (eind 5de-begin 6de eeuw). Datering: Vroege Middeleeuwen.

Vondstregistraties uit de **Nieuwe Tijd**:

- **CAI 1348: Boortmeerbeek – Heiken/de Stenenopper**

19de eeuwse wind/graaanmolen, werd vernield in 1914. In de Heikestraat tussen Grootveldweg en Kerkweg. Perceel 308a en b op de Popp kaart¹³.

- **CAI 3001: Boortmeerbeek - Watermolen van Servaes¹⁴**

De watermolen is rond 1775 gebouwd. Vermoedelijk stond op deze plaats voorzien een oudere molen.

- **CAI 3004: Boortmeerbeek - Brouwerij "het Sas"**

De brouwerij werd gebouwd in 1748 en gesloopt in 1948. Kort daarna werd een nieuw gebouw opgericht.

- **CAI 163380: Boortmeerbeek - Heikestraat I/Schippersbos**

Losse vondsten van o.a. een knoop met opschrift uit 1793-1800 en een munt van Joseph II 1780-1790.

- **CAI Locatie 164985/ Boortmeerbeek**

Losse vondsten van een munt van 1700-1710 en aardewerk tijdens metaaldetectie in 2014.

- **CAI 210755: Boortmeerbeek-Hever - Bieststraat IV**

Vondst van een muntgewicht, Portugese cruzado, tijdens metaaldetectie in 2016. Datering: 17de eeuw.

- **CAI 219255: Boortmeerbeek - gemeentehuis**

Site met Walgracht t.h.v. het gemeentehuis. Zie 18de eeuwse Villaret en De Ferraris kaart.

- **CAI 220486: Boortmeerbeek – Wespelaarsebaan**

Sint-Annakapel. Zie 18de eeuwse Villaret kaart.

Voor de **Nieuwste tijd** vermeldt de CAI:

- **CAI 164999: Boortmeerbeek Heikestraat II**

Een ontplofte obus uit WO I of II, gevonden tijdens metaaldetectie in 2014.

- **CAI 165290: Boortmeerbeek**

Bunker VB 41 KW-Linie, connectiekamer. De KW-Linie is één van de verdedigingslijnen die net vóór WOII werden gebouwd om België te beschermen tegen een Duitse inval. Deze lijn bestond uit 400 bunkers en liep van Koningshooikt tot Waver.

- **CAI 165380: Boortmeerbeek**

Bunker VC 23 KW-Linie.

- **CAI 165381: Boortmeerbeek**

Bunker VC 21 KW-Linie.

¹³ FIERENS M. 1979, p. 100-103.

¹⁴ Complex van korenwatermolen en molenaarswoning. Korenwatermolen met turbine; maalvaardig maar niet in bedrijf.

ARCHEOLOGISCHE ONDERZOEKEN

In de omgeving werden de volgende **archeologische onderzoeken** uitgevoerd:

- **CAI 163380: Boortmeerbeek - Heikestraat I/Schippersbos¹⁵**
Mechanische prospectie met ingreep in de bodem in 2014.
Registratie van structuren en vondsten uit WO I en WO II waaronder een Belgische loopgraaf uit het begin van WO I en een telecom-verbindingsgreppel tussen twee bunkers uit WO II. Ook enkele 18de eeuwse losse metalen vondsten werden geregistreerd.
- **CAI 206923: Boortmeerbeek - Heikestraat III/Schippersbos**
Mechanische prospectie met ingreep in de bodem in 2014.
Registratie van een kringgreppel uit de Bronstijd die zeer waarschijnlijk een grafheuvel afbakende. De gereconstrueerde diameter is ca. 40m. De greppel is 2 m breed en 1,5 m diep. Registratie van stookkuilen voor witlofoventjes uit de 20ste eeuw.
- **CAI 207353: Boortmeerbeek-Hever - Bieststraat III¹⁶**
Mechanische prospectie met ingreep in de bodem in 2014.
Registratie van greppels vermoedelijk van percelen of afwatering uit de Late Middeleeuwen. Bij metaaldetectie werden vondsten geregistreerd van de 16de tot de 20ste eeuw waaronder munten, gebruiksvoorwerpen en vooral voorwerpen die verwijzen naar oorlogen: 18de eeuwse kogels in lood, 20ste eeuwse kogels en een obus uit WOII.
- **CAI 211806: Boortmeerbeek - Schippersbos¹⁷**
Mechanische prospectie met ingreep in de bodem in 2015.
Registratie van sporen uit de Volle Middeleeuwen o.a. kuilen. Er werden geen plattegronden van gebouwen in hout- of steenbouw aangetroffen. Registratie van 20ste eeuwse greppels en voorwerpen die verband houden met WO I en WO II o.a. kogelhulzen van machinegeweren, granaatscherven uit WO II, bajonet of geweerddolk in ijzer (WO I). Registratie van steentijd artefacten o.a. een Neolithische pijlpunt, een distaal deel van een microkling in lydiet onder retouches en een afslag in donkergrijze vuursteen.
- **CAI 217956: Boortmeerbeek - Sportveldweg¹⁸**
Mechanische prospectie met ingreep in de bodem in 2016.
Er werden geen grondsporen geregistreerd. Registratie van enkele Mesolithische artefacten.
- **CAI 219690: Boortmeerbeek - Bredepleinstraat¹⁹**
Mechanische prospectie met ingreep in de bodem in 2018.
Registratie van sporen uit de IJzertijd o.a. twee crematiegraven, greppels en een 10-tal mogelijke paalkuilen zonder duidelijke configuratie, grote hoeveelheid handgevormd aardewerk bij deze sporen en een 50-tal lithische artefacten. Registratie van structuren die mogelijk dateren uit het Laat-Neolithicum. Registratie van loopgraven uit WO I uitgegraven, door het 5de linieregiment. De loopgraven werden aangelegd langs de spoorlijn Mechelen-Leuven en de vaart. Het proefsleuvenonderzoek kende een vervolg d.m.v. een opgraving. Het eindverslag is nog niet beschikbaar.
- **CAI 220556: Boortmeerbeek - Wespelaarsebaan-Gennickstraat²⁰**
Mechanische prospectie met ingreep in de bodem in 2018.
Registratie van nederzettingssporen uit de IJzertijd.

---

¹⁵ BAKX R. e.a., 2014.

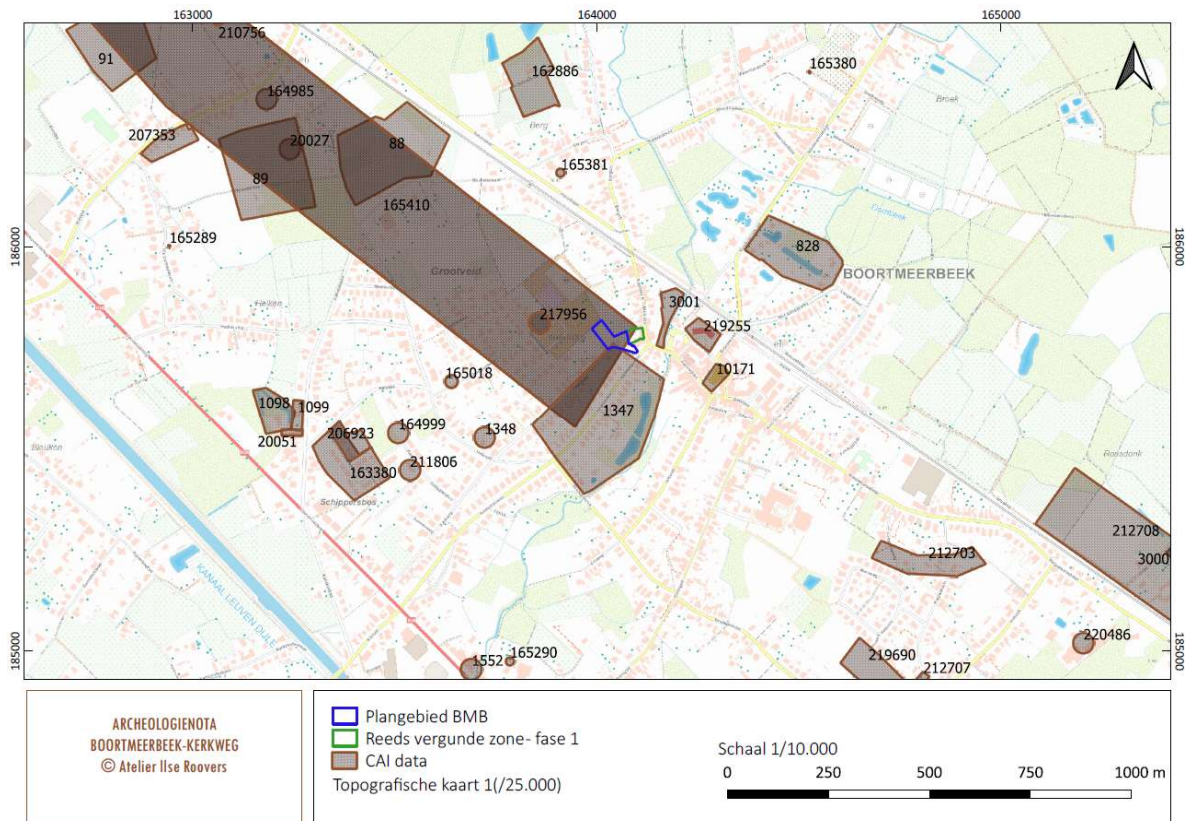
¹⁶ SCHELTJENS S. e.a., 2014.

¹⁷ VAN LIEFFERINGE N. e.a. 2015.

¹⁸ CLAESEN J. e.a. 2016.

¹⁹ BAEYENS N. 2018. <https://id.erfgoed.net/archeologie/archeologienotas/5941>

²⁰ VANMONTFORT B., 2018.

Figuur 14: Plangebied op de GRB basiskaart met aanduiding van de archeologische sites van de Centrale Archeologische Inventaris in de omgeving, aangemaakt op schaal 1/10.000 (bron: CAI, geopunt.be)

We besluiten dat er twee registraties binnen het plangebied Boortmeerbeek-Kerkweg zijn vermeld in de CAI-databank. De zuidelijke zone van het terrein maakte deel uit van een laat-middeleeuws site met alleenstaande hoeve en walgracht. Later bevond zich op het terrein een verdedigingselement uit de 18de eeuw. In een straal van 1,5 tot 2km rond het plangebied bestudeerden we alle vondstregistraties. Enkele vondsten vormen het bewijs dat de prehistorische jager-verzamelaar dit deel van de Zandleem- en Leemstreek bezocht. De oudste vondsten gaan terug tot het Mesolithicum. Laat-Neolithische structuren kwamen aan het licht in de nabije omgeving tijdens een proefsleuvenonderzoek. Met betrekking tot de Metaaltijden zijn er verschillende losse vondsten geregistreerd. Ook nederzettingen en begravingssporen werden opgegraven tijdens recente onderzoeken. We vermelden de registratie van een kringgreppel uit de Bronstijd en crematiegraven uit de IJzertijd tijdens proefsleuvenonderzoeken. Of de regio ook Romeinse sporen herbergt, is thans onzeker. Volle en laat-middeleeuwse vondsten zijn gedocumenteerd via vondstmeldingen en opgravingen. De fibula die nabij het terrein werd aangetroffen, kan wijzen op 5de eeuwse aanwezigheid wat een zeer interessant gegeven is omdat deze periode niet goed gekend is. In de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd zijn er in Boortmeerbeek verschillende economische activiteiten geregistreerd. Getuigen hiervan zijn de graanmolen, watermolens en de brouwerij. Boortmeerbeek is zwaar getekend door de oorlogen van de 20ste eeuw. Tijdens WO I en WO II heeft het dorp zware vernielingen gekend. Getuige hiervan zijn de vele restanten van munitie, grondsporen tijdens recente onderzoeken en de bunkers van de KW-Linie.

3.3 Historische context

3.3.1 Toponymie en historische bronnen

TOPONYMIE

Boortmeerbeek is een toponiem en betekent grens. *Meer* is een *mark* of grens en door het toevoegen van *Boort* wordt de betekenis benadrukt. *Beek* verwijst naar de ligging aan de Molenbeek of Weesbeek. De Molenbeek ontspringt in Boortmeerbeek nabij de grens met Hever en mondt uit in de Dijle. We onderzochten de historische en recente topografische kaarten maar hebben geen indicatieve toponiemen kunnen aanduiden.

HISTORISCHE BRONNEN

De oudste historische bron die Boortmeerbeek, samen met Hever, vermeldt dateert uit het einde van de 13de eeuw. Beide dorpen zouden als kleine nederzettingen al vanaf de 10de eeuw hebben bestaan²¹. Oude dorpskernen ontstaan vaak aan kruispunten van wegen. Mogelijk ontstond Boortmeerbeek op deze manier. De oude wegen zijn Leuven-Mechelen en Elewijt-Rijmenam. De baan Elewijt-Rijmenam heeft een Romeinse oorsprong.

Tijdens de Middeleeuwen was Boortmeerbeek alleszins van strategisch belang, vanwege de ligging aan de Dijle en aan het kruispunt van hogergenoemde wegen. Het dorp was een grenspost tussen het land van Brabant, waartoe Boortmeerbeek behoorde, en het Prinsbisdom Luik, waartoe Mechelen en Hever behoorden. Vanuit Boortmeerbeek beheerden de hertogen van Brabant het water- en wegnen dat kon geblokkeerd worden in tijden van conflict. Hever fungeerde als grenspost voor Mechelen. Het Heverse Kasteel de Ravesteyn speelde hierbij een belangrijke militaire rol. Het werd gebouwd in de 13de eeuw en uitgebreid in de vroege 14de eeuw, de periode waarin de Hertog van Brabant het grondgebied van Mechelen trachtte in te lijven. Uit dezelfde periode dateert het Hof van Audenhove te Boortmeerbeek waar de bestuursmacht zetelde. Op de mid-18de eeuwse Villaret kaart is het hof nog aanwezig: Adenhauwen chât(eau). Op de Ferrariskaart wordt het hof aangeduid maar niet benoemd²².

3.3.2 Cartografische bronnen

KAARTEN ZONDER GEOREFERENTIE

De oudste cartografische bron is de 16de eeuwse **kaart van Jacob van Deventer** (Figuur 15)²³. Dit document maakt deel uit van de verzameling van gedrukte en handgeschreven kaarten van de Spaanse Nederlanden die in de Koninklijke Bibliotheek van Brussel bewaard wordt. De kaart werd opgemaakt in de periode 1536-1558. Op deze kaart zijn o.a. steden, dorpen, gehuchten en rivieren aangeduid. *Boortmeerbeeck* is afgebeeld met kerk en groengewas. Ten noorden zijn *Rymenam* en *Kerbergen* gesitueerd, ten oosten *Haecht* en *Wespelaer*, ten zuiden *Campenhout* en ten westen *Heuer*. Boortmeerbeek wordt gesitueerd aan een waterloop, de Molenbeek of Weesbeek, maar deze wordt niet met naam genoemd. De Dijle is aangeduid als *Boeimeer Flu* (fluvius = Latijn: stroom) ten noorden van Boortmeerbeek die ten westen van Mechelen de naam *Deele Flu* krijgt. Een tweede 6de eeuwse cartografische bron die Boortmeerbeek situeert, is een **kaart van de Nederlanden van Sgrooten Christian** van 1573. Ze toont een eenzelfde beeld als de kaart van Jacob van Deventer²⁴.

²¹ <https://nl.wikipedia.org/wiki/Boortmeerbeek> en Boortmeerbeek, ID: 13537, <https://id.erfgoed.net/themas/13537>

²² Verschillende internetbronnen vermelden dat op de Ferrariskaart het *Casteel van Audenhoven* met naam vermeld wordt. Dit is niet correct.

²³ www.cartesius.be. *Ducatus Brabantiae: Cancellario senatui populoq. Brabantiae Iacobus Daven*. <https://uurl.kbr.be/1438257>

²⁴ www.cartesius.be. *Nobilissimus Brabantiae ducatus, qui Mosa et Schaldi fluminibus orbiculariter fere circumscribitur et includitur*. <https://uurl.kbr.be/1044397>

Figuur 15: Detail uit de kaart van 1536-1558 door Jacob van Deventer. Zie in het midden van de kaart: Boortmeerbeek (bron: cartesius.be en kbr.be)

GEOREFEREEERDE KAARTEN

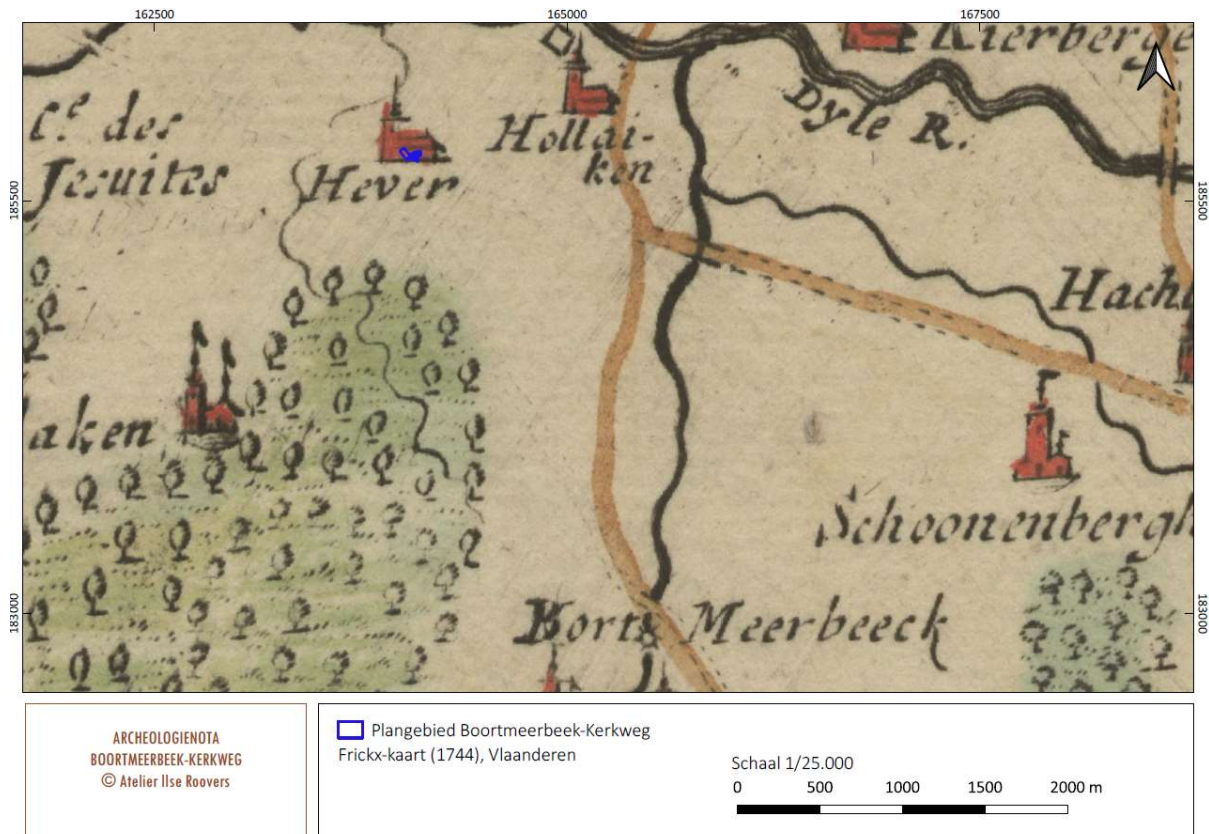
We geven mee dat op de georeferentie van de historische kaarten een foutmarge zit. Op de **Fricx kaart** van 1744 (Figuur 16) wordt het terrein te noordelijk gesitueerd ter hoogte van de kerk van Hever. De kaart biedt geen rechtstreekse informatie over het terrein maar geeft wel een goed beeld van de regio in de vroege 18de eeuw. *Bort Meerbeek* bevindt zich in een bosrijke omgeving. Ten westen van het dorp strekt een groot bos zich uit in zuidelijke richting tot *Elleweit*, *Perck* en *Kampenhout*.

De **Villaretkaart** toont de omgeving in 1745-1748 (Figuur 17). De tracés van de Kap. A. Tobbackstraat en de Audenhovenstraat zijn reeds aanwezig. Er zijn verschillende gebouwen ingetekend. Nabij het kruispunt van beide straten ter hoogte van het plangebied, is er geen bewoning. In *Bortmeerbeek* springen drie sites in het oog: de watermolen aan de Weesbeek en twee omgrachte sites waaronder één met naam genoemd: Adenhoven châ.

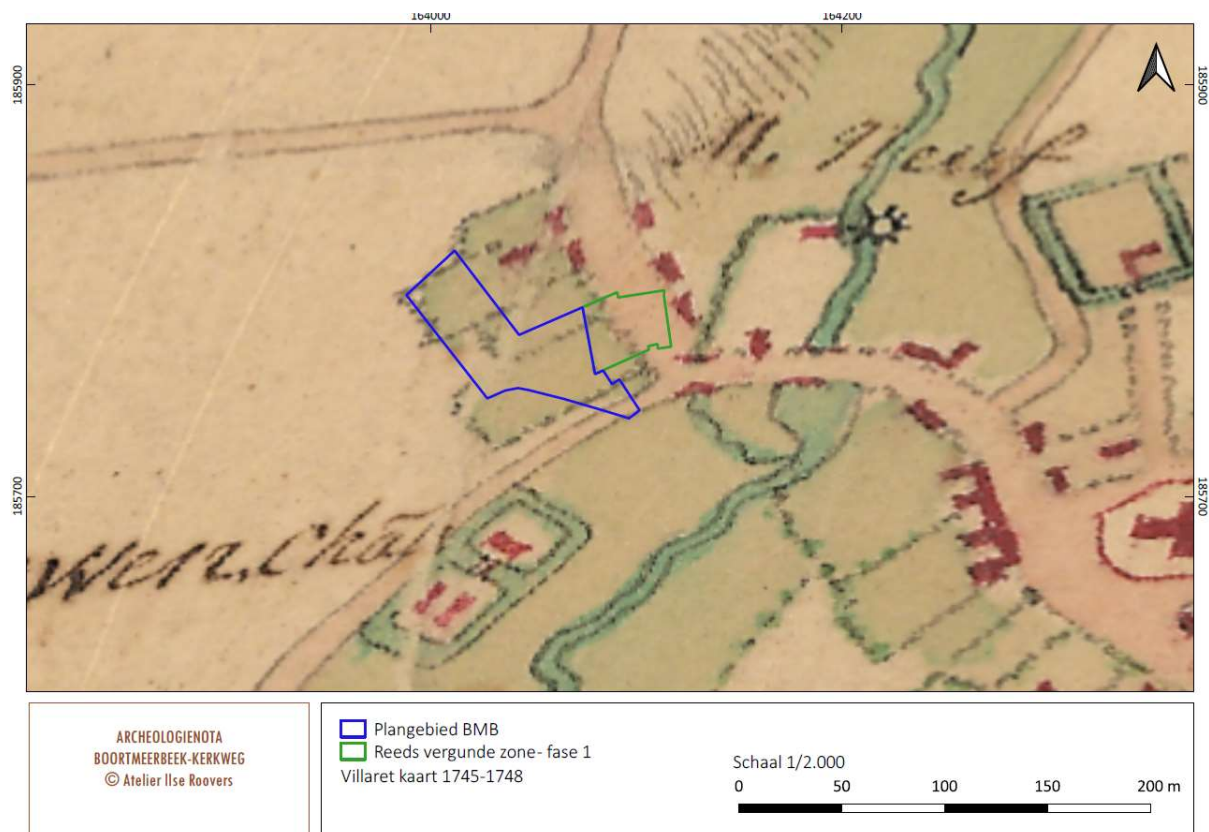
Op de **kaart van Ferraris** van 1777 is een vrijstaand gebouw ingetekend op het terrein, links en rechts geflankeerd door andere gebouwen op de grens van het plangebied (Figuur 18). Achter de gebouwen zijn moestuinen aangelegd. De zone met bewoning en moestuinen komt overeen met de percelen 266F, 263M en 263K waar thans fase 1 van het bouwproject in uitvoering is. De zone die overeenkomt met het huidige perceel 300A is in gebruik als akker of wei. De omgeving rond het plangebied, het centrum van *Bortmeerbeke*, is bewoond en in cultuur gebracht. Het nummer 24 dat genoteerd staat bij de gebouwen, verwijst naar de parochie, gehucht of dorp waartoe deze behoorden. Het nummer komt in heel Boortmeerbeek voor. In de periferie zien we akkers en weilanden omzoomd door bomenrijen. Ten noorden van de dorpskern strekt zich een groot bosrijk gebied uit in de vallei van de Dijle.

Op de mid-19de eeuwse kaarten stellen we een toename van bewoning vast in en rond het terrein. Op de **Atlas der Buurtwegen** (Figuur 19) zijn rond 1840 twee gebouwen ingetekend met de nummers 92 en 93 op de percelen 266F, 263M en 263K. De overige percelen zijn onbebouwd. De **Vandermaelen kaart** van 1846-1854 en de **Popp kaart** van 1842-1879 tonen hetzelfde beeld²⁵ (Figuur 20).

²⁵ We tonen enkel de Popp kaart omdat de Vandermaelen kaart op deze plaats onscherp is.

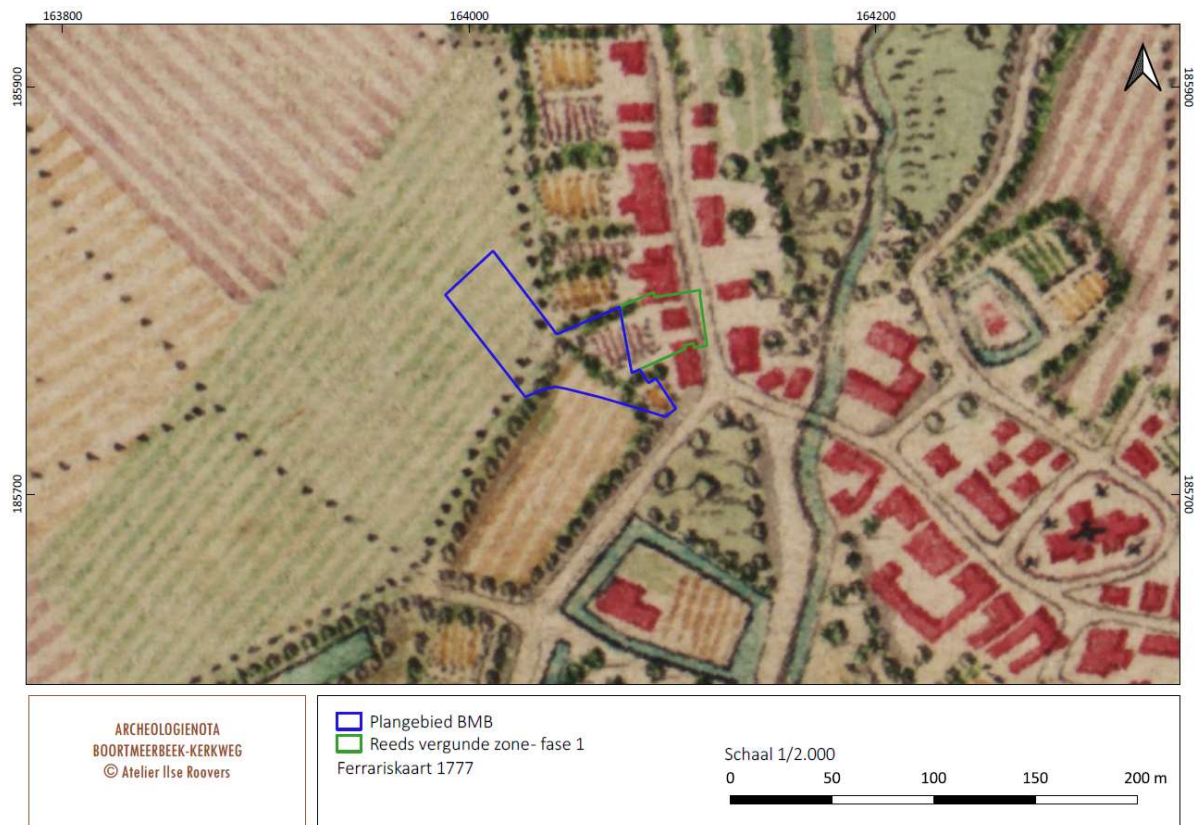

Figuur 16: Plangebied op de Frickx kaart ca. 1744, aangemaakt op schaal 1/25.000 (bron: geopunt.be)

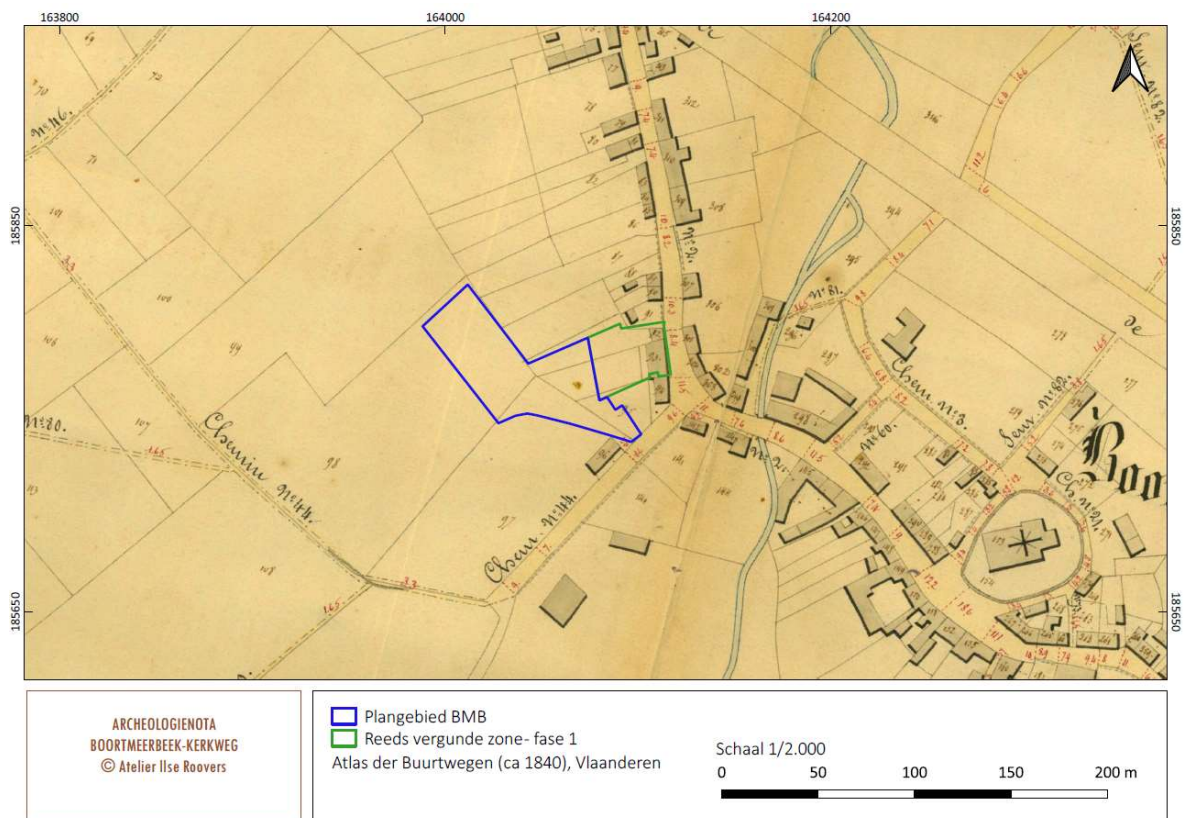

Figuur 17: Plangebied op de Villaret kaart 1745-1748, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)

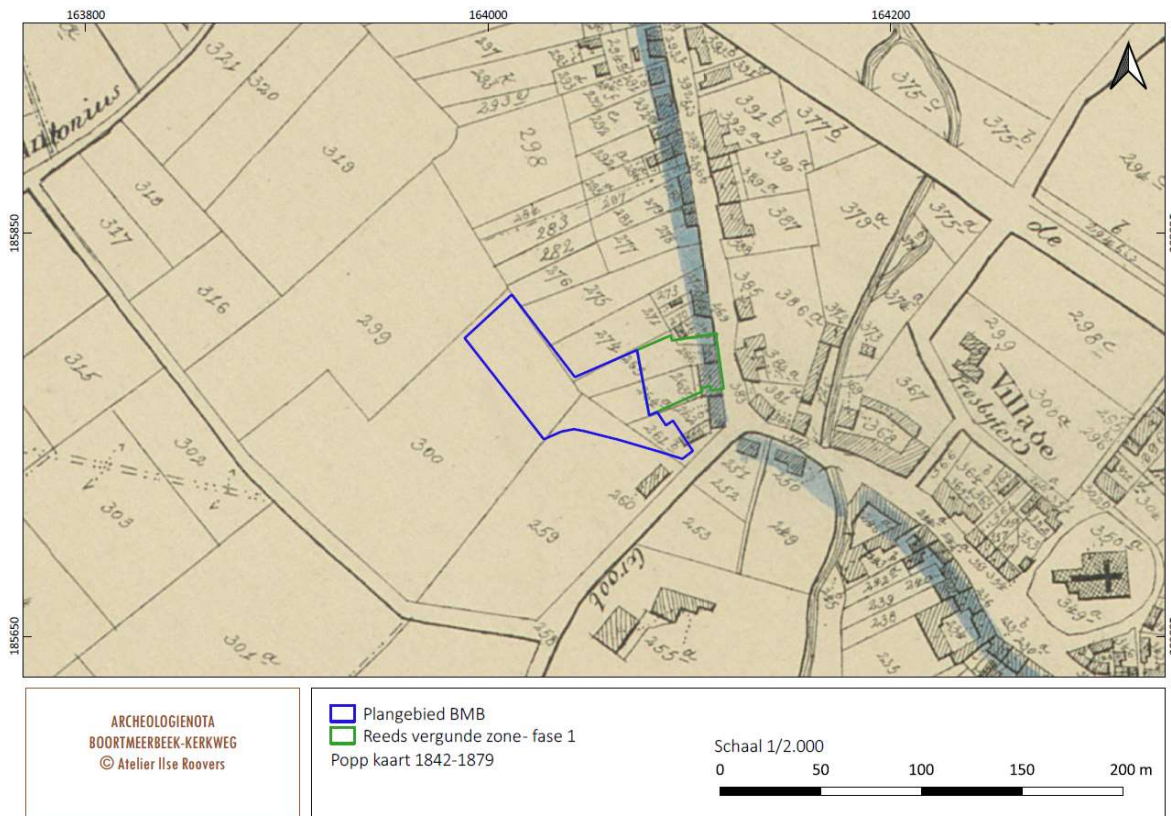

Figuur 18: Plangebied op de Ferraris kaart 1777, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)

Figuur 19: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen ca. 1840, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)

Figuur 20: Plangebied op de Popp kaart 1842-1879, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)

3.3.3 Topografische kaarten NGI en luchtfotografie

HISTORISCHE TOPOGRAFISCHE KAARTEN VAN HET NGI

- Op de topografische kaart van **1873** zijn er geen wijzigingen t.o.v. de mid-19de eeuwse kaarten.
- In **1904** wordt het hoekperceel 263S Audenhovenlaan-Kerkweg bebouwd (Figuur 21).
- Vanaf **1939** stellen we een toename van bebouwing vast op de achterliggende tuinen van de percelen 266F, 263M en 263K langs de Kap. A. Tobbackstraat (Figuur 22).
- In **1969** komen er verschillende gebouwen bij achter de huizenrij op de percelen 266F, 263M en 263K. Op het weiland, perceel 300A, staat voor het eerst een gebouw. Het betreft een relatief groot gebouw in het midden van het weiland, mogelijk een stal. Ook perceel 263N is voor het eerst bebouwd. Deze bebouwing beslaat het volledige terrein (Figuur 23).
- In **1981** is het grote gebouw op het perceel 300A, het weiland in de Kerkweg, niet meer te zien. Verder zijn er geen wijzigingen vast te stellen t.o.v. de voorgaande kaart (Figuur 24).

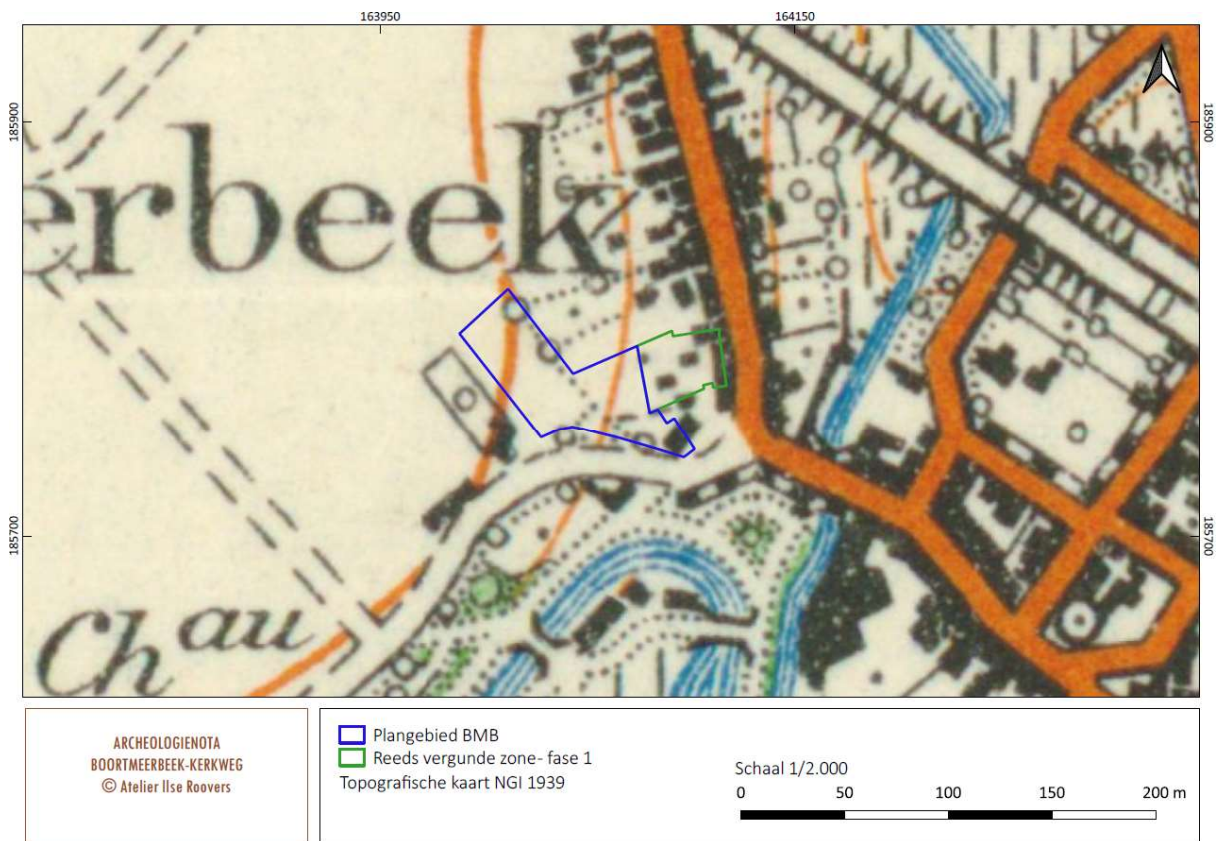
LUCHTFOTO'S

- **Luchtfoto 1969-1979:** Op perceel 300A zijn ploegsporen waarneembaar. Het perceel 263N is volledig bebouwd met een groot gebouw met pindak (Figuur 25).
- **Luchtfoto 2000-2003:** Op perceel 300A is langs de Kerkweg een verharding en gebouw te zien. De zone is ca. 100m² groot. Hoekperceel 263N is volledig verhard door gebouwen en een plein. De zone is ca. 425m² (Figuur 26).
- Op de luchtfoto's 2005-2007, 2008-2011 en de meest recente luchtfoto zien we de laatste 20 jaren geen wijzigingen.

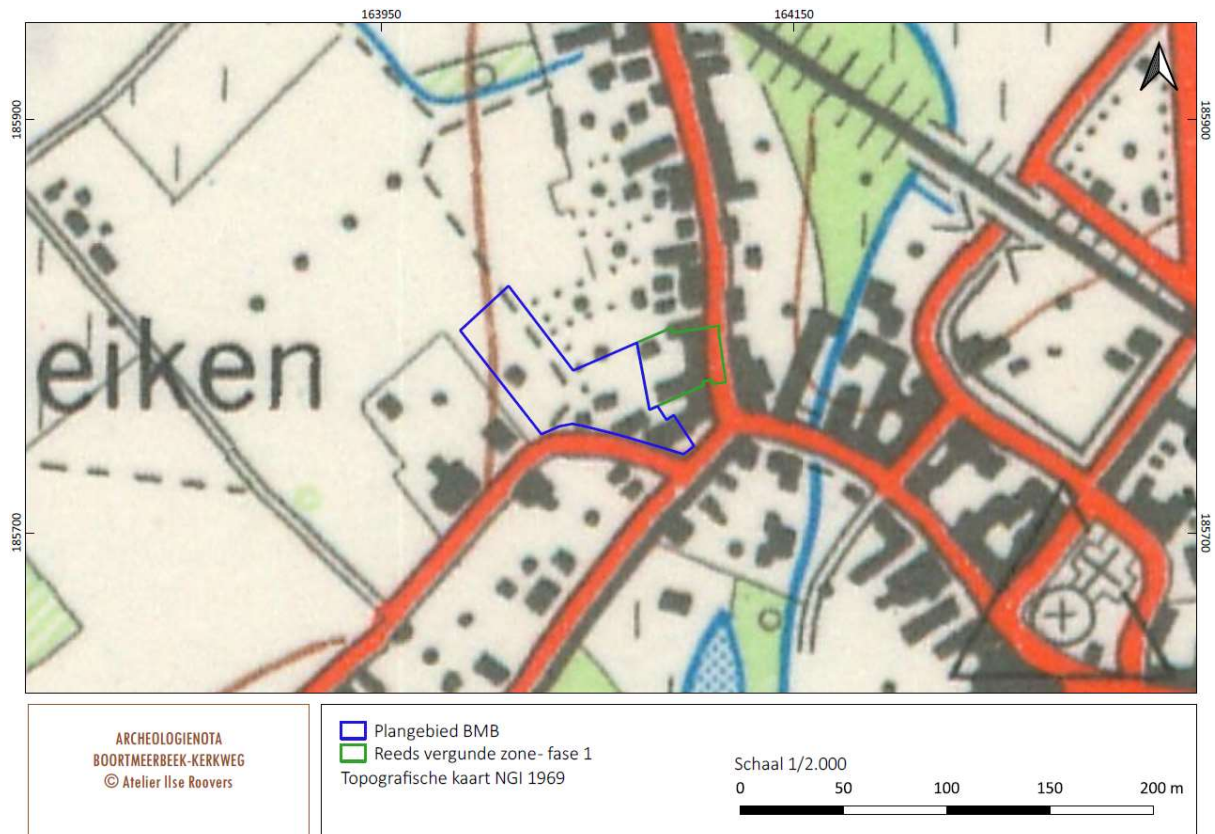

Figuur 21: Plangebied op de topografische kaart NGI 1904, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: cartesius.be)

Figuur 22: Plangebied op de topografische kaart NGI 1939, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: cartesius.be)

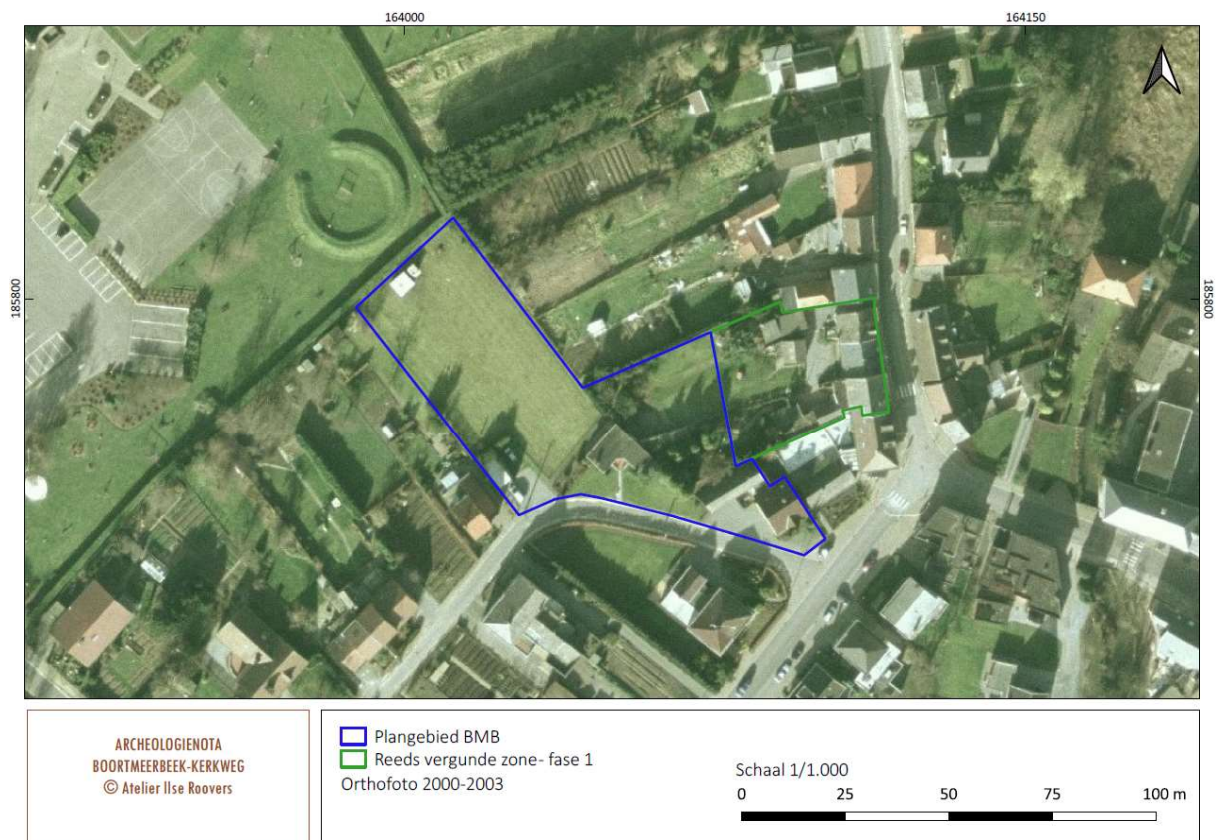
Figuur 23: Plangebied op de topografische kaart NGI 1969, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: cartesius.be)

Figuur 24: Plangebied op de topografische kaart NGI 1981, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: cartesius.be)

Figuur 25: Plangebied op luchtfoto reeks 1969-1979, aangemaakt op schaal 1/1.000 (bron: ngi.be)

Figuur 26: Plangebied op luchtfoto reeks 2000-2003, aangemaakt op schaal 1/1.000 (bron: ngi.be)

Aan de hand van de beschikbare historische en topografische kaarten en luchtfoto's kon de evolutie van het landgebruik binnen het plangebied en de ruimere omgeving vanaf de vroege 18de eeuw tot heden in beeld gebracht worden. We duiden de gekende verstoringen aan op het bijgevoegde plan (Figuur 27):

- Zone 1-2: Op de **percelen 266F, 263M en 263K** langs de Kap. A. Tobbackstraat, waar thans de werken van fase 1 worden uitgevoerd, stellen we historische bebouwing vast vanaf het einde van de 18de eeuw. Deze bebouwing kende een continuïteit tot heden maar is nu recent verwijderd.
- Zone 3-4-5-6: De achterliggende zones van deze percelen, waar de werken van fase 2 en 3 zijn gepland, waren op het einde van de 18de eeuw ingericht als moestuin. Vanaf het midden van de 20ste eeuw zien we hier verschillende bijgebouwen. Deze bevinden zich voornamelijk in de zone waar de werken van fase 1 in uitvoering zijn.
- Zone 7: Het **hoekperceel Audenhovenlaan-Kerkweg 263S** wordt voor het eerst bebouwd in 1903 en kent een continuïteit van bebouwing tot heden.
- Zone 8: Het **perceel 263N** wordt volledig bebouwd sedert 1969. Het perceel is ingesloten door de percelen 266F, 263M en 263K.
- Zone 9: Het **perceel 259D** wordt grotendeels bebouwd vanaf de jaren 1969. Het betreft twee gebouwen en een verharding die nog steeds aanwezig zijn.
- Zone 10-11-12: Het perceel **300A** kende geen historische bebouwing maar is geploegd in de jaren 1969-1979. In 1969 was hier een gebouw aanwezig in het midden van het perceel maar is nadien afgebroken (zone 10). Op de meest recente luchtfoto zien we grenzend aan de Kerkweg een bijgebouw en verharding, zone 11. Deze zijn niet meer aanwezig.

We besluiten dat het terrein reeds gedeeltelijk verstoord is door bebouwing. De graad van verstoring bespreken we onder het punt 3.4 Terreinverkenning.

Figuur 27: Plangebied met aanduiding van de gekende verstoringen vanaf de late 18de eeuw tot heden, aangemaakt op schaal 1/1.000 (bron: ngi.be)

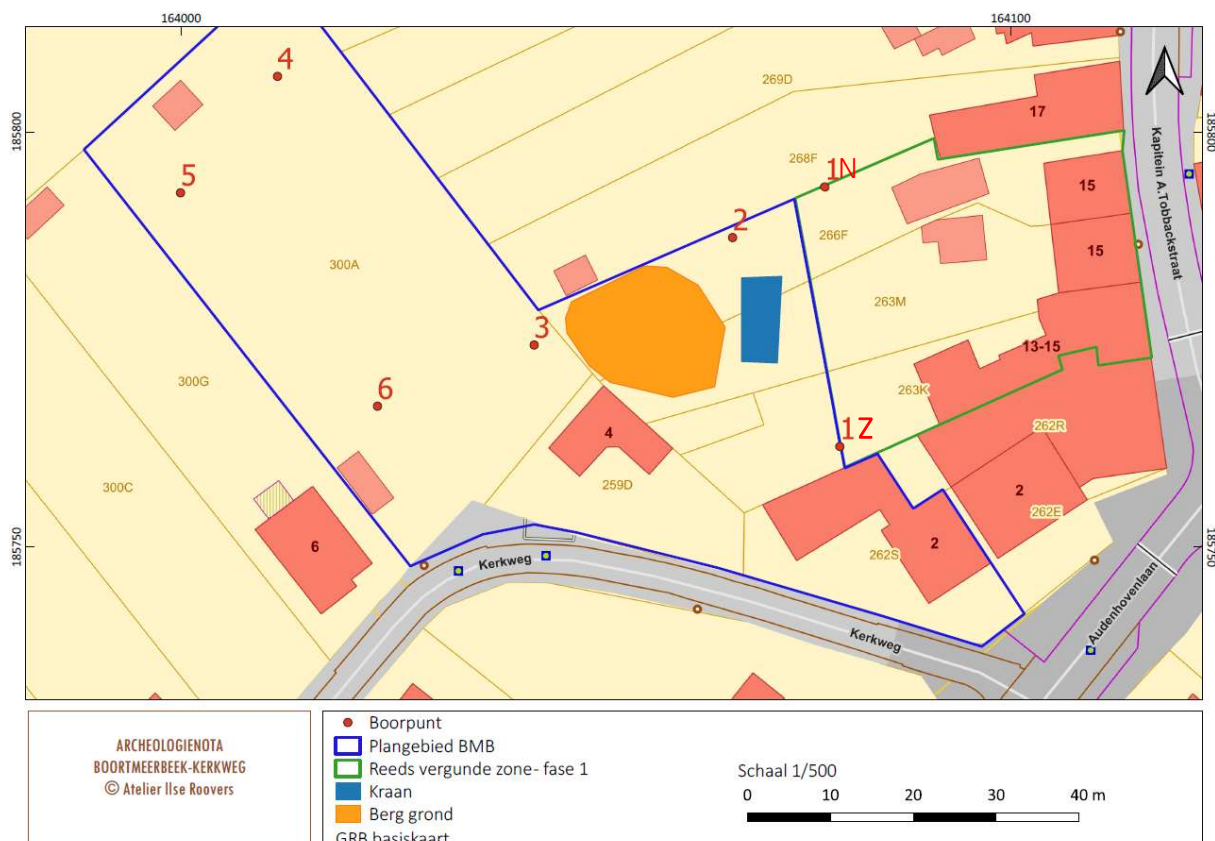

3.4 Booronderzoek

Op 20 juli heeft dr. Peter Cosyns een booronderzoek uitgevoerd. De boringen zijn uitgevoerd met een Edelmanboor van 10cm diameter. De x en y coördinaten werden ingemeten met een RTK-GPS met een nauwkeurigheid van 1cm (planimetrie in Lambert 72 coördinaten, EPSG 31370).

Op zeven plaatsen is de bewaringstoestand en -opbouw geverifieerd. Er zijn twee profielwanden 1N en 1Z in de bouwput van fase 1 gecontroleerd waar we zonder te boren een inzicht hebben verkregen in de bodemopbouw en de bewaringstoestand van de oostelijke zone van het projectgebied (Boorpunt 1). Er zijn ook vijf controleboringen uitgevoerd (Boorpunten 2 tot 6)(tabel 2).

Ter hoogte van de percelen 259D en 262S aan de Kerkweg 4 en 2 zijn geen controleboringen uitgevoerd omdat beide percelen bewoond zijn en ingericht met tuin en oprit. In de westelijke zone van de kadastrale percelen 263K, 263M, 263N en 266F was het grotendeels onmogelijk om controleboringen uit te voeren door de verharde werfinrit, het kraanplatform (blauwe rechthoek op het plan) en een enorme berg uitgegraven grond (gele polygoon op het plan)(Figuur 28).

Figuur 28: Plangebied met aanduiding van de boorpunten 2 tot 6 en de controlezones 1N en 1Z van de profielwanden van bouwput fase 1, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: ngi.be)

Boorpunt	X EPSG 31370	Y EPSG 31370	Z + TAW
1N	164078	185771	9.96m + TAW
1Z	164079	185762	9.78m + TAW
2	164064	185785	10.04m + TAW
3	164044	185785	10.55m + TAW
4	164008	185505	10.62m + TAW
5	164001	185795	10.64m + TAW
6	164008	185505	10.71m + TAW

Tabel 2: Plangebied Boortmeerbeek-Kerkweg: boorpunten met Lambert 72 coördinaten

BOORPUNT 1 = PROFIELWANDEN 1N EN 1Z

- Laag 1: 0-25cm   Bouwvoor: donkerbruin-grijs lemig zand, droog.
 Laag 2: 25-60cm   Ap-pakket: bruin lemig zand, matig droog.
 Laag 3: 60-80cm   Verstoring: bruin-grijs gemengd met moederbodem. Bioturbatie of archeologisch spoor
 Laag 4: > 80cm   Moederbodem: wit-geel-oranje gevlekt lemig zand, matig droog, mul.

De profielwanden van de bouwput tonen een onverstoorde bodem met een plaggendeck van ca. 30-35cm onder de bouwvoor. De plag is 0,40-0,50m dik. Daaronder ligt een mul, matig droge lichte zandleem met een wit-geel-oranje gevlekte kleur. Op 1,65m -mv bevindt zich een groenige strook glauconiethoudend kleig zand.

Onder de Ap-laag bevindt zich een verstoorde zone van 20cm dikte die bestaat uit een mengeling van bouwvoor/plaggendeck met moederbodem. Door de heterogene samenstelling van het pakket en de onduidelijke aflijning lijkt de verkleuring eerder te wijzen op een strook met sterke bioturbatie dan dat het de vulling van een spoor betreft.

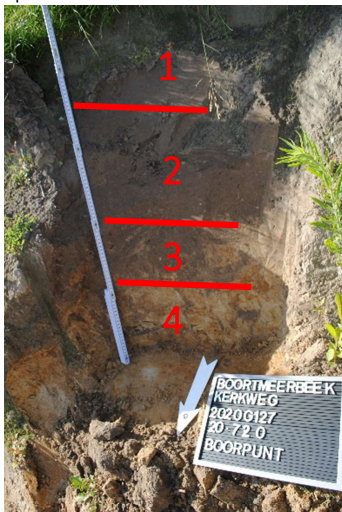

Foto 4: profielwand aan de zuidzijde van de bouwput fase 1

Foto 5: profielwand aan de zuidzijde van de bouwput fase 1

Foto 6: profielwand aan de noordzijde van de bouwput fase 1

Foto 7: profielwand aan de zuidzijde van de bouwput fase 1 – twee sporen onder de Ap

Foto 8: profielwand aan de zuidzijde van de bouwput fase 1 – doorsnede van de sporen onder de Ap

Nabij boorpunt 1Z zijn twee sporen met een donkergrijze-bruine vulling met baksteen- en houtskoolgruis waargenomen in het profiel. Bij het opschonen van een platform, aangelegd in functie van het bemalingssysteem, is duidelijk geworden dat het meest noordelijke spoor een scherp afgetekende vierkantige aflijning vertoont en het meest zuidelijke spoor zich ellipsvormig aftekent. Het noordelijke spoor is op 1,00 m -mv nog 0,27 m bewaard in de moederbodem en meet 0,46 m op 0,50 m. Het zuidelijke spoor is nog 0,65 m bewaard in de moederbodem en is 0,62 m op het breedste punt en 0,82 m op het langste punt. Dit laatste spoor reikt tot aan de glauconiethoudende kleiige zandlaag. De noordzijde (1N) van bouwput 1 vertoont een gelijkaardige bodemopbouw als in 1Z met een dik pakket humeuze grond (begroeiingszone) welke bestaat uit de klassieke bouwvoor van 0,30 m en een plaggenbodem van 0,40-0,50 m. Daaronder ligt een mul, matig droog licht zandleem met een wit-geel-oranje gevlekte kleur en op -1,65 m een groenige strook glauconiethoudende kleiig zand.

BOORPUNT 2:

Foto 9: boorpunt 2

Laag 1: 0-25cm: bouwvoor: donkerbruin-grijs, droog, mul.

Laag 2: 25-75cm Ap-pakket: donkerbruin, matig droog, weinig compact.

Laag 3: > 75cm moederbodem: oranje-grijsgroen gevlekt, matig nat, matig compact.

BOORPUNT 3:

Foto 10: boorpunt 3

Laag 1: 0-25cm bouwvoor: donkerbruin-grijs zandleem, droog.

Laag 2: 25-40cm Ap-pakket: donkerbruin, matig droog, weinig compact.

Laag 3: > 40cm moederbodem: wit-bleekgeel zandleem, mul.

Boorpunt 3 heeft een beperkt humeus pakket van 0,40m met een ondiepe bouwvoor van 0,25m en een gelimiteerde restant van een plaggendek.

BOORPUNT 4:

Foto 11: boorpunt 4

Laag 1: 0-30cm   bouwvoor: donkerbruin-grijs lemig zand, droog.
 Laag 2: 30-65cm   Ap-pakket: bruin lemig zand, matig droog.
 Laag 3: 65-90cm   spoor: bleekgrijs-geel gelaagd, matig droog, mul.
 Laag 4: > 90cm   moederbodem: wit-geel-oranje gevlekt lemig zand, matig droog, mul
 Boorpunt 4 bezit een bijkomende laag, namelijk laag 3. bleekgrijs-geel gelaagde pakket onder de Ap-laag is vermoedelijk de vulling van een archeologisch spoor. Er is geen dateerbaar materiaal aangetroffen in het spoor.

BOORPUNT 5 EN BOORPUNT 6:

Foto 12: boorpunt 5

Foto 13: boorpunt 6.

Laag 1: 0-30cm   bouwvoor: donkerbruin-grijs lemig zand, droog, mul.
 Laag 2: 30-55cm   Ap-pakket: donkerbruin lemig zand, matig droog, weinig compact.
 Laag 3: > 55cm   moederbodem: wit-bleekgeel homogeen, matig droog, mul.
 Boorpunten 5 en 6 vertonen een gelijkaardige bodemopbouw als boorpunt 3 met een dunner plaggendeek en een homogene witte-bleekgele zandleem moederbodem. Deze drie boorpunten vallen binnen de zone met Pcm-bodem. De andere boorpunten situeren zich in de Pdm-bodem.

Op basis van de controleboringen en de observaties van de wandprofielen van bouwput fase 1 besluiten we dat de bodemopbouw intact bewaard is. Indien archeologische vindplaatsen aanwezig zijn, zullen ze goed bewaard zijn. In de wandprofielen van de bouwput fase 1 en in één boorpunt zijn sporen waargenomen. De kans is reëel dat er in het projectgebied archeologische sporen aanwezig zijn.

4 SYNTHESE

4.1 Conclusies uit de bureaustudie en waardebeoordeling

Geografisch ligt het plangebied in de Zandleem -en Leemstreek. Het noorden van de gemeente Boortmeerbeek bevindt zich in de Dijle-Gete-Demeras. Geomorfologisch ligt Boortmeerbeek nabij de alluviale vlakte van de Dijle. Het projectgebied ligt nabij een hoger gelegen terrein op ca. 1,4 km ten zuiden van de rivier. Het plangebied ligt in het deelbekken van de 'Leibeek-Weesbeek-Molenbeek' dat behoort tot het Dijlebekken, stroomgebied van de Schelde. De afwatering wordt geregeld door de Molenbeek of Weesbeek die op 60m ten oosten van het terrein in noordelijke richting stroomt en uitmondt in de Dijle. Het terrein ligt niet in een overstromingsgevoelig gebied, heeft een vlak hoogtereverloop tussen 8.82 en 10.72m + TAW en helt af in de richting van de waterloop.

De Tertiaire afzetting in de ondergrond is de *Formatie van Maldegem*, gevormd tijdens de overgangszone van het Eoceen naar het Oligoceen, ca. 42 tot 37 miljoen jaar geleden. De afzettingen ter hoogte van het plangebied zijn marien en behoren tot het *Lid van Ursel*. Ze bestaan uit bleke, min of meer silthoudende fijne zanden met glauconiet en mica's en plaatselijk schelpen. Hierop zijn Quartaire lagen afgezet. De onderste laag is een fluviatile afzetting uit het Weichseliaan. Daarop bevinden zich dekzanden en/of stuifzanden uit het Weichseliaan en stuifzanden uit het Vroeg-Holoceen. Ter hoogte van het plangebied zijn de afzettingen samengesteld uit zand, lemig zand en zandleem. De bovenste laag is een fluviatile of rivierafzetting uit het Holoceen en mogelijk Laat-Weichseliaan. Deze laag is in nabij gelegen zones niet aanwezig.

De gekarteerde bodemtypes zijn OB, Pdm en Pcm. OB wijst op een verstoorde bodem maar het komt vaak voor dat in de zones die als OB zijn gekarteerd, toch gaaf bewaarde bodems worden aangetroffen. Pdm en Pcm zijn plaggenbodems. Het zijn zandleembodems die enkel verschillen in de drainageklasse van matig droog tot matig nat. Plaggenbodems zijn archeologisch interessante bodems. De eventuele bewaring onder de antropogene humuslaag van oudere sites en grondsporen is afhankelijk van de mate waarin de begraven bodem is opgenomen in de akkerlagen.

We besluiten dat er twee registraties binnen het plangebied Boortmeerbeek-Kerkweg zijn vermeld in de CAI-databank. De zuidelijke zone van het terrein maakte deel uit van een laat-middeleeuws site met alleenstaande hoeve en walgracht. Later bevond zich op het terrein een verdedigingselement uit de 18de eeuw. In een straal van 1,5 tot 2km rond het plangebied bestudeerden we alle vondstregistraties. Enkele vondsten vormen het bewijs dat de prehistorische jager-verzamelaar dit deel van de Zandleem- en Leemstreek bezocht. De oudste vondsten gaan terug tot het Mesolithicum. Laat-neolithische structuren kwamen aan het licht in de nabije omgeving tijdens een proefsleuvenonderzoek. Met betrekking tot de Metaaltijden zijn er verschillende losse vondsten geregistreerd. Ook nederzettingen- en begravingssporen werden opgegraven tijdens recente onderzoeken. We vermelden de registratie van een kringgreppel uit de Bronstijd en crematiegraven uit de IJzertijd tijdens proefsleuvenonderzoeken. Of de regio ook Romeinse sporen herbergt, is thans onzeker. Volle en laat-middeleeuwse vondsten zijn gedocumenteerd via vondstmeldingen en opgravingen. De fibula die nabij het terrein werd aangetroffen, kan wijzen op 5de eeuwse aanwezigheid wat een zeer interessant gegeven is omdat deze periode niet goed gekend is. In de Middeleeuwen en Nieuwe Tijd zijn er in Boortmeerbeek verschillende economische activiteiten geregistreerd. Getuigen hiervan zijn de graanmolen, watermolens en de brouwerij. Boortmeerbeek is zwaar getekend door de oorlogen van de 20ste eeuw. Tijdens WO I en WO II heeft het dorp zware vernielingen gekend. Getuige hiervan zijn de vele restanten van munitie, grondsporen tijdens recente proefsleuvenonderzoeken en de bunkers van de KW-Linie.

Aan de hand van de beschikbare historische en topografische kaarten en luchtfoto's kon de evolutie van het landgebruik binnen het plangebied en de ruimere omgeving vanaf de vroege 18de eeuw tot heden in beeld gebracht worden. Op de percelen 266F, 263M en 263K langs de Kap. A. Tobbackstraat, waar thans de werken van fase 1 worden uitgevoerd, stellen we historische bebouwing vast vanaf het einde van de 18de eeuw. Deze bebouwing kende een continuïteit tot heden maar is nu recent verwijderd. De achterliggende zone van deze percelen, waar de werken van fase 2 en 3 zijn gepland, waren op het einde van de 18de eeuw ingericht als moestuin. Vanaf het midden van de 20ste eeuw zien we hier verschillende bijgebouwen. Deze bevinden zich voornamelijk in de zone waar fase 1 in uitvoering is. Het perceel 263N is volledig bebouwd sedert 1969. Het perceel is ingesloten door de percelen 266F, 263M en 263K. Het hoekperceel Audenhovenlaan-Kerkweg 263S wordt voor het eerst bebouwd in 1903 en kent een continuïteit van bebouwing tot heden. Het perceel 259D wordt grotendeels bebouwd vanaf de jaren 1969. Het betreft twee gebouwen en een verharding die nog steeds aanwezig zijn. Het perceel 300A kent geen historische bebouwing maar is geploegd in de jaren 1969-1979. In 1969 is hier een gebouw aanwezig in het midden van het perceel maar is nadien afgebroken. Het terrein is reeds gedeeltelijk verstoord is door bebouwing.

Op 20 juli voerden we boringen uit ter controle van de bewaringsgraad van de bodem. Ook de profielwand van bouwput fase 1 werd geobserveerd. De bodemopbouw is intact bewaard, ook in de zone die gekarteerd is als een OB-bodem. We stellen vast dat er zich op drie plaatsen sporen aftekenen onder de Ap-horizont waarvan twee archeologische sporen zijn.

4.2 Impact

De initiatiefnemer vraagt een omgevingsvergunning aan voor een stedenbouwkundige handeling. Het betreft de bouw van twee meergezinswoningen met parkeerkelders. Het bouwproject omvat drie blokken: (1) Blok A: het oostelijke blok langs de Kap. A. Tobbackstraat, (2) Blok B: het zuidelijke blok langs de Kerkweg en (3) Blok C: het westelijke blok eveneens gelegen langs de Kerkweg.

Het bouwproject bestaat uit drie fasen waarvan de eerste fase reeds vergund is en de werken thans worden uitgevoerd. Het betreft de bouw van de kelder van blok A op de percelen 266F, 262M en 263K. De oppervlakte van deze zone bedraagt 1.105,4m². De bodemingrepen van fase 2 en 3 omvatten de bouw van kelders met een oppervlakte van 1.600,6 m² en de aanleg van verharding met een oppervlakte van 227,6m².

De woonhuis Kerkweg 2 op perceel 262S en de verharding ten oosten van de woning blijven behouden. De garage ten westen van het woonhuis zal worden afgebroken. De garage heeft geen kelder. De diepte van de fundering van dit gebouw is niet gekend. Het woonhuis Kerkweg 4 op perceel 259D en de verharding rond het gebouw zullen worden afgebroken. Het huis heeft geen kelder. De diepte van de fundering van het huis noch de diepte van de bestaande verharding is gekend. De stal op perceel 300A zal eveneens afgebroken worden. De stal is niet gefundeerd.

De geplande werken hebben een versturende impact op de bodem in het volledige plangebied.

4.3 Kans op kennisvermeerdering

KANS OP KENNISVERMEERDERING INZAKE STEENTIJD ARTEFACTENSITES

Het terrein ligt nabij de alluviale vlakte van de Dijle op 8.82 en 10.72m + TAW, nabij een hoger gelegen terrein op ca. 1,4 km ten zuiden van de rivier. Het terrein helt af in de richting van de Molenbeek of Weesbeek die op een afstand van 60m in noordelijke richting stroomt. De aanwezige bodemtypes zijn OB en de plaggenbodem Pcm en Pdm. De plaggenbodems zijn archeologisch interessante bodems omdat het afdekkende plaggenpakket de kans vergroot op intacte archeologische sites, indien aanwezig. Pcm en Pdm hebben een verbrokkelde textuur B-horizont waardoor de kans op bewaring van steentijdvindplaatsen -indien aanwezig- klein is. In de omgeving is weinig lithisch materiaal uit het Mesolithicum en Neolithicum aangetroffen maar het materiaal wijst alleszins op de aanwezigheid van de prehistorische jager-verzamelaar in de regio.

De kans op kennisvermeerdering inzake steentijd artefactensites wordt als eerder laag ingeschat omdat

- (1) de kans op bewaring laag is vanwege de verbrokkelde textuur B-horizont van de aanwezige bodemtypes en
- (2) omdat het terrein niet in een gradiëntzone ligt. Deze zones zijn wel aanwezig in de omgeving op drogere bodems.

KANS OP KENNISVERMEERDERING INZAKE SPORENSITES

De kans op kennisvermeerdering inzake sporensites vanaf het Laat-Neolithicum is zeer reëel omdat

- (1) er verschillende vondstmeldingen en archeologische onderzoeken zijn geregistreerd in de nabije omgeving van het plangebied Boortmeerbeek-Kerkweg. Het betreft vondsten vanaf het Laat-Neolithicum tot de Nieuwste Tijd
- (2) omdat we op basis van de pedologische kenmerken van het terrein kunnen besluiten dat het beschermende plaggendeck de kans op een optimale bewaring verhoogd. Uit de controleboringen die we uitvoerden op 20 juli jl. kunnen we afleiden dat de oorspronkelijke bodemontwikkeling bewaard is. De Ap-horizont rust op de C-horizont. Er is dus een hoge kans op een goede bewaring van archeologische sporensites vanaf het Laat-Neolithicum indien deze aanwezig zijn.
- (3) Tijdens de terreinverkenning werden op drie plaatsen archeologische sporen aangetroffen onder de Ap-horizont. Datering van de sporen was niet mogelijk.

4.4 Advies

Op basis van deze bureaustudie kan de aanwezigheid van een archeologische site ter hoogte van het plangebied Boortmeerbeek-Kerkweg niet worden uitgesloten. Gezien de impact van de geplande werken op de bodem wordt een verdergezet archeologisch vooronderzoek geadviseerd om de archeologische waarde van het terrein en de kans op kennisvermeerdering verder te kunnen bepalen.

Verdergezet archeologisch onderzoek naar steentijd artefactensites op zich wordt niet geadviseerd omdat uit de bureaustudie blijkt dat er een lage verwachting is op het aantreffen van deze vindplaatsen. Het terrein ligt niet in een gradiëntzone. Deze zones zijn wel aanwezig op hoger en droger gelegen terreinen in de omgeving. Bovenstaand argument neemt evenwel niet weg dat er ook in laag gelegen gebieden archeologische vondsten, sporen en structuren kunnen worden aangetroffen uit de steentijd, maar het bodemprofiel vertoont geen intact B-horizonten waardoor de kans op intacte steentijdsites klein is.

Verdergezet archeologisch onderzoek naar sporensites vanaf het Laat-Neolithicum wordt geadviseerd omdat uit de bureaustudie blijkt dat er reële verwachting is op het aantreffen van vindplaatsen vanaf het Laat-Neolithicum tot de Nieuwste Tijd. Vindplaatsen vanaf het Laat-Neolithicum tot en met de

Nieuwste Tijd zijn aanwezig in de nabije omgeving rond het plangebied. Het bodemprofiel is intact bewaard waarbij onder de Ap-horizont een gaaf bewaarde C-horizont aanwezig. Omdat de kans reëel is om nog intacte sporen aan te treffen die een waardevolle bijdrage kunnen leveren aan de archeologische en historische kennis van een eventuele archeologische of historische site adviseren we een vervolgonderzoek.

Omdat de geplande ontwikkeling een verstoring inhoudt van het eventueel aanwezige bodemarchief, adviseren we een **verdergezet archeologisch vooronderzoek naar sporensites**. We stellen hiertoe het programma van maatregelen op in het tweede deel van deze archeologienota.

5 SAMENVATTING

Deze archeologienota is opgesteld om de locatie Boortmeerbeek - Kerkweg op archeologisch vlak te waarderen. De studie is uitgevoerd naar aanleiding van een omgevingsvergunning voor een stedenbouwkundige handeling. Het betreft de bouw van twee meergezinswoningen met parkeerkelders. Het bouwproject heeft een oppervlakte van 4.900m². Het bouwproject bestaat uit drie fasen waarvan de eerste fase reeds vergund is. De werken zijn thans in uitvoering. Het betreft de bouw van de kelder van blok A op de percelen 266F, 262M en 263K. De oppervlakte van deze zone bedraagt 1.105,4m². De bodemingrepen van fase 2 en 3 omvatten de bouw van kelders met een oppervlakte van 1.600,6 m² en de aanleg van verharding met een oppervlakte van 227,6m².

De bestaande woning Kerkweg nummer 2 op perceel 262S blijft behouden. Het bestaande gebouw/garage ten westen van het woonhuis op dit perceel zal worden afgebroken. Ook het huis Kerkweg nummer 4 op perceel 259D en het bijgebouw op perceel 300A zullen worden afgebroken. De geplande werken hebben een verstorende impact op de bodem in het volledige plangebied.

Op basis van de landschappelijke en archeologische context kennen we aan het plangebied een lage verwachting toe op het aantreffen van steentijd artefactensites. Het terrein ligt niet in een gradiëntzone. Omdat de Molenbeek nabij de oostgrens op 60m van het terrein stroomt, was het hier minder aantrekkelijk voor bewoning. Er zijn hoger gelegen terreinen in de omgeving op drogere bodems die interessanter waren voor de prehistorische jager-verzamelaar. Uit de boringen blijkt dat de B-horizont niet is bewaard. De kans op kennisvermeerdering wordt daardoor als laag ingeschat. Vanuit een kosten-batenanalyse is verder *doelgericht* onderzoek naar steentijd artefactensites niet te verantwoorden en wordt dan ook niet geadviseerd.

De kans op kennisvermeerdering inzake sporensites vanaf het Laat-Neolithicum is reëel, gebaseerd op de studie van de historische en archeologische context. Op basis van de pedologische kenmerken van het terrein besluiten we dat het beschermende plaggendeek de kans op een goede bewaring van eventuele vindplaatsen verhoogd. Tijdens de verkennende boringen hebben we vastgesteld dat de Ap-horizont rust op een onverstoorde C-horizont. Indien sporensites aanwezig zijn, is er een optimale kans dat ze intact zijn.

Omdat de geplande ontwikkeling een verstoring inhoudt van het eventueel aanwezige bodemarchief, adviseren we een **verdergezet archeologisch vooronderzoek naar sporensites**. We stellen hiertoe een programma van maatregelen op in het tweede deel van deze archeologienota.

Bibliografische referenties

UITGEGEVEN BRONNEN

Agentschap Onroerend Erfgoed 2019: Code van Goede Praktijk voor de uitvoering en rapportage over archeologisch vooronderzoek en archeologische opgravingen en het gebruik van metaaldetectoren, versie 4.

BAEYENS N. 2018: Archeologische prospectie Boortmeerbeek – Bredepleinstraat, RAAP België-rapport 159, Nazareth.

BAKX R., VANDERGINST V. & SMEETS M. 2014: Het archeologisch vooronderzoek aan het Schippersbos te Boortmeerbeek, Studiebureau Archeologie, Archeo-Rapport 200.

CLAESEN J., VAN GENECHTEN B. & DEVROE A. 2016: Archeologische prospectie met ingreep in de bodem Boortmeerbeek.

- Sportveldweg, Archeo-rapport 2016/002, Kortenaak.

ERVYNCK A., DEBRUYNE S. & RIBBENS R. 2015: *Assessment, Een handleiding voor de archeoloog*. Onroerend Erfgoed, Beleidsdomein Ruimtelijke Ordening, Woonbeleid en Onroerend Erfgoed.

FIERENS M. 1979: Boortmeerbeek. Van heerlijkheid tot gemeente, Boortmeerbeek.

GOOLAERTS S. & BEERTEN K. 2006: *Toelichting bij de Quartairgeologische kaart – Kaartblad 16 Lier*, Leuven.

LENS A. en M. MEGANCK 1987-1988: De Gallo- Romeinse bewoning in Vlaanderen: Vlaams Brabant begrensd door Oost-Vlaanderen en het kanaal van Charleroi-Vlaams Brabant tussen het kanaal Brussel-Charleroi en de Dijle, (cursus historische kritiek), ongepagineerd.

SCHELTJENS S. e.a. 2014: Boortmeerbeek - Bieststraat. Archeologische prospectie met ingreep in de bodem. Eenheid Prehistorische Archeologie, Katholieke Universiteit Leuven, Leuven.

SCHILTZ. M., VANDENBERGHE N. & GULLENTOPS 1993: Toelichtingen bij de geologische kaart van België, Vlaams Gewest: kaartblad 24, Aarschot [1/50 000]. Belgische Geologische Dienst en Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Bestuur Natuurlijke Rijkdommen en Energie, Brussel.

VAN LIEFFERINGE N., VAN DER WAA M. & SMEETS M. 2015: Het archeologisch vooronderzoek aan het Schippersbos te Boortmeerbeek, Archeo-rapport 322.

VANMONTFORT B. 2018: Nota Boortmeerbeek Wespelaarsebaan-Gennickstraat. Verslag van resultaten, Leuven. <https://id.erfgoed.net/archeologie/notas/6231>.

VERBEECK M. 1982: Archeologische inventaris van Noordoost-Brabant. Kaartbladen 24/5-6 en 32/1-2, onuitgegeven licentiaatsverhandeling Katholieke Universiteit Leuven.

DIGITALE BRONNEN

Agentschap voor geografische informatie: www.agiv.be

Agentschap onroerend erfgoed: www.onroenderfgoed.be

Bodemverkenner: www.dov.vlaanderen.be

Cartesius: www.cartesius.be

Cartoweb: www.cartoweb.be

Centraal Archeologische Inventaris: cai.erfgoed.net en

Databank ondergrond Vlaanderen: dov.vlaanderen.be

Geoportaal: geo.onroenderfgoed.be

Geopunt Vlaanderen: www.geopunt.be

Inventaris onroerend erfgoed: www.inventaris.onroenderfgoed.be

Koninklijke Bibliotheek van België: www.kbr.be

Lijst van figuren

- Figuur 1: Situering van het huidige terrein op de topografische kaart, aangemaakt op schaal 1/25.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 2: Het plangebied op het Grootchalig Referentie Bestand met het projectgebied, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 3: Situering van het plangebied op het terrein, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 4: Situering van het terrein op de meest recente luchtfoto-winteropname, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 5a: Een overzicht van de geplande werken. Kaart op schaal 1/200 (bron: Architeam)
- Figuur 5b: Situering van Fase 1. Deze werken zijn thans in uitvoering. Kaart op schaal 1/100 (bron: Architeam)
- Figuur 6: Boortmeerbeek-Kerkweg: hoogteprofiel 1 met WO doorsnede, hoogteprofiel 2 met NW-ZO doorsnede.
- Figuur 7: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel II, aangemaakt op schaal 1/2.000. Hoogteprofielen 1 en 2 zijn aangeduid in het rood (bron: geopunt.be)
- Figuur 8: Plangebied op het Digitaal Hoogtemodel II, aangemaakt op schaal 1/10.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 9: Plangebied op de kaart van overstromingsgevoelige gebieden 2017 met de op de topografische kaart 1/25.000, aangemaakt op schaal 1/5.000. Donkerblauw = effectief overstromingsgevoelig, lichtblauw = mogelijk overstromingsgevoelig (bron: geopunt.be).
- Figuur 10: Plangebied op de Tertiairgeologische kaart 1/50.000, aangemaakt op schaal 1/25.000 (bron: dov.vlaanderen.be)
- Figuur 11: Plangebied op de Quartairgeologische kaart 1/200.000, aangemaakt op schaal 1/25.000 (bron: dov.vlaanderen.be). Zie Profieltype 3a tussen zones met profieltype 3.
- Figuur 12: Plangebied op de digitale bodemkaart, aangemaakt op schaal 1/1.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 13: Plangebied op de potentiële bodemerosiekaart 2019, aangemaakt op schaal 1/5.000. (bron: geopunt.be)
- Figuur 14: Plangebied op de GRB basiskaart met aanduiding van de archeologische sites van de Centrale Archeologische Inventaris in de omgeving, aangemaakt op schaal 1/10.000 (bron: CAI, geopunt.be)
- Figuur 15: Detail uit de kaart van 1536-1558 door Jacob van Deventer. Zie in het midden van de kaart: Boortmeerbeek (bron: cartesius.be en kbr.be)
- Figuur 16: Plangebied op de Fricx kaart ca. 1744, aangemaakt op schaal 1/25.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 17: Plangebied op de Villaret kaart 1745-1748, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 18: Plangebied op de Ferraris kaart 1777, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 19: Plangebied op de Atlas der Buurtwegen ca. 1840, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 20: Plangebied op de Popp kaart 1842-1879, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: geopunt.be)
- Figuur 21: Plangebied op de topografische kaart NGI 1904, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: cartesius.be)
- Figuur 22: Plangebied op de topografische kaart NGI 1939, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: cartesius.be)
- Figuur 23: Plangebied op de topografische kaart NGI 1969, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: cartesius.be)
- Figuur 24: Plangebied op de topografische kaart NGI 1981, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: cartesius.be)
- Figuur 25: Plangebied op luchtfoto reeks 1969-1979, aangemaakt op schaal 1/1.000 (bron: ngi.be)
- Figuur 26: Plangebied op luchtfoto reeks 2000-2003, aangemaakt op schaal 1/1.000 (bron: ngi.be)
- Figuur 27: Plangebied met aanduiding van de gekende verstoringen vanaf de late 18de eeuw tot heden, aangemaakt op schaal 1/1.000 (bron: ngi.be)
- Figuur 28: Plangebied met aanduiding van de boorpunten en de controlezones van de profielwanden van bouwput fase 1, aangemaakt op schaal 1/2.000 (bron: ngi.be)

Lijst van foto's en tabellen

FOTO'S

Foto 1: Percelen 266F, 263M en 263K – zicht op de uitvoering van de werken van Fase 1.

Foto 2: Perceel 259D – Kerkweg 4.

Foto 3: Perceel 300A – zicht op de weide

Foto 4: profielwand aan de noordzijde van de bouwput fase 1

Foto 5: profielwand aan de zuidzijde van de bouwput fase 1

Foto 6: profielwand aan de noordzijde van de bouwput fase 1

Foto 7: profielwand aan de zuidzijde van de bouwput fase 1 – twee sporen onder de Ap

Foto 8: profielwand aan de zuidzijde van de bouwput fase 1 – doorsnede van de sporen onder de Ap

Foto 9: boorpunt 2

Foto 10: boorpunt 3

Foto 11: boorpunt 4

Foto 12: boorpunt 5

Foto 13: boorpunt 6

TABELLEN

Tabel 1: Overzicht van de archeologische en historische perioden (bron: Onderzoeksbalans Vlaanderen)

Tabel 2: Plangebied Boortmeerbeek-Kerkweg: boringen met Lambert 72 coördinaten

ATELIER ILSE ROOVERS
ARCHEOLOGISCHE STUDIES